

GRANÖ JOHANNES

KUUSI VUOTTA
SIPERIASSA

Johannes Granö

Kuusi vuotta Siperiassa

«Public Domain»

Granö J.

Kuusi vuotta Siperiassa / J. Granö — «Public Domain»,

Содержание

I	5
II	6
III	12
IV	14
V	17
VI	20
VII	22
VIII	26
IX	29
X	30
Конец ознакомительного фрагмента.	32

Johannes Granö

Kuusi vuotta Siperiassa

I

Johdanto

Ensimmäisen kehoituksen lähteä Siperiaan antoi minulle sittemmin kuollut Turun lääninvankilan pastori Lidelius. Kim minä syksyllä 1880 oleskelin jonkun aikaa Turussa, tapasin mainitun Lideliuksen useampia kertoja. Erään kerran sanoi hän: "Sinun pitää lähteä Siperiaan hoitamaan meidän hyljättyjä maanmies raukkojamme siellä. Minä olen itse paljo ajatellut sinne lähtemistä, mutta näethän että minä tuskin jaksan hoitaa nykyistä helpompaa tointani; ja kun Jumala on antanut sinulle hyvän terveyden ja vahvan ruumiin, niin on sinun velvollisuutesi lähteä sinne." Päivä päivältä tuli hän ja esitti saman toivomuksensa. Antaakseen voimakkaampaa vaikutusta kehotukselleen, kutsui hän minua vankilaan. Täällä antoi hän erään Siperiasta karanneen siirtovangin kertoa kuinka surullinen oli suomalaisten tila Länsi-Siperiassa. Puheena oleva mies kertoi silloin asioista niinkuin ne todella olivat. Seurakunnan tilan kuvasi hän kyllä synkillä väreillä. Ulkonaiset elantosuhteet sanoi hän sitä vastoin erittäin hyviksi.

Kaiken tämän vaikuttamana tunsin itseni pian taipuisaksi lähtemään Siperiaan. Oli nyt vaan enää voitettavana se vastarinta, jota minulla oli odotettavana niiltä, jotka olivat minua lähinnä. Sittenkuin tämä vastarinta oli lakannut ja vaimoni suostunut tuumaan, läksin syksyllä 1882 Helsinkiin ilmoittamaan itseni asianomaisten luona halukkaaksi lähtemään Siperiaan sikäläisten suomalaisten sielunhoitajaksi. Virkaa oli nimittäin pastori Roschierin palattua kotiin v. 1879 useampia kertoja julistettu haettavaksi, eikä ketään hakijaa ollut ilmestynyt. Senaatissa sain kuulla että laajoja muutoksia Siperian papinviran suhteen oli tekeillä, ja olivat muutokset nyt odottamassa H. Majesteettinsa vahvistusta. Niinpä ei pastorin asunto enää tulisi olemaan Verhne-Suetukissa Itä-Siperiassa, vaan Omskissa Länsi-Siperiassa, ja pastori tulisi hoitamaan suomalaisia ei ainoastaan Jenisein vaan myöskin Tobolskin ja Tomskin kuperneissa. Asemapaikka tulisi kyllä mieluisampi kuin ennen; työ ja vaivat sitävastoin moninkertaisesti lisääntyisivät. Mutta tähän katsoen oli myöskin virkaa aikaa lyhennetty. Viiden vuoden virka-ajan perästä olisi oikeus ylennykseen kotimaassa, jos halusi palata, kun ennen sellaisen edun saavutti vasta 15 vuoden palveluksen jälkeen.

Tämä muutos ynnä paremmat palkkaedut uudelle pastorille tekivät, etten enää pitänyt muuttoa Siperiaan uhrautumisena. Sittemmin sain kuitenkin kuulla että virkaa seuraavat edut, 1,000 ruplan vuotuinen palkka, eivät vastanneet helpoimpiakaan vaatimuksia toiminnasta ja oleskelusta pahantekijä-siirtolassa 15 vuoden aikana.

Uusi asetus, joka sisälsi parannetut ehdot Siperian papille, ilmestyi joulukuun 23 p. 1884 ja virka julistettiin haettavaksi helmikuussa seuraavana vuonna.

Nautittuani kolme kuukautta virkavapautta venäjänkielen oppimista varten, hain ja sain minä pastorinviran Siperiassa olevia suomalaisia vankeja ja siirtolaisia varten, sekä lähdin matkalle kesällä 1885 Siperiaan, jonka nimellä on niin surullinen sointu ei ainoastaan meidän vaan myös kaikkien muiden eurooppalaisten korvissa. Monelta taholta saamieni kehoitusten johdosta olen tässä kirjoittanut muistelmia olostani ja matkoistani Siperiassa. Kun teos on syntynyt siten että on liitetty yhteen havaantoja ja muistoonpanoja, joita on monen vuoden kuluessa kirjoitettu, niin on ollut mahdotonta saada siitä mitään kokonaista sekä välttää sitä että samoihin asioihin on useampia kertoja kajottu. Jos olen kuitenkin näillä kuvauksilla, joista osa jo ennen on ollut luettavana eri lehdissä, voinut herättää harrastusta Siperiassa olevia suomalaisiamme kohtaan ja hiukankin hajoittaa niitä vääriä luuloja mitä tästä maasta on ollut, niin on kirjan tarkoitus saavutettu.

II

Matka Omskiin

Heinäkuun 6 p. lähdimme Turusta höyrylaivalla Vasa. Ilma oli mitä ihaninta matkalla Pietariin. Helsingissä liittyi seuraamme eräs sukulainen, neiti Fontell, joka seurasi meitä Siperiaan. Kun minun veljeni vielä tuli joukkoon Pietarissa, niin oli meitä viisi täysikasvuista henkeä, palvelustyttö siihen luettuna, ja kaksi lasta. Pietarissa viivyimme me erityisten valmistelujen puuhassa viikon. Niinpä kävin täällä ministeri-valtiosihteerin puheilla, joka ystävällisesti ja kohtelihaasti otti minut vastaan. Hän lähetti tiedon sisäasiain ministerille että minä olin matkalla Omskiin. Hän tarjoutui vielä tuttavainsa kautta hankkimaan minulle yksityisen suosituskirjeen Omskin kenraalikuvernöörille. Sitä paitsi näki h. ylh. sen vaivan että itse kävi Pietarin kenraalikonsistoriossa, josta hän hankki minulle suosituskirjan Moskovan kenraalisuperintendentille Jürgensenille. Uudestaan käydessäni vapaaherra Bruunin luona puhui hän paljo ja harrastuksella tulevasta toiminnastani. "Varsinkin pyydän teitä ettette väsy tähän työhön, vaikka se kyllä usein tulee olemaan vaikeata", sanoi hän, sekä lisäsi erotessa: "Jumala auttakoon teitä, ja jos jotakin tarvitsette, niin voitte kirjoittaa minulle yksityisesti."

Kun minä sitten tulin Omskiin, oli tieto minun odotettavasta tulostani jo saapunut sinne kaikkiin virastoihin ja sikäläinen kenraalikuvernööri Kolpakoffski pyysi minua kääntymään hänen puoleensa, jos joitakin vaikeuksia ilmestyisi.

Päivä tuli, jolloin meidän täytyi ottaa ero suomalaisista ystävistämme ja lähteä Pietarista. Vaikka me tulimme asemalle, josta matkaa Moskovaan piti alettaman, puolin tuntia ennen junan lähtöä, olivat kuitenkin melkein kaikki paikat otetut, ennenkuin me ehdimme antaa piletit ja saimme matkasälymme jätetyksi tulliin. Kuitenkaan ei meidän tarvinnut jäädä junasta ja matkalla onnistuimme saamaan paikatkin vaikka tilaa aluksi oli kyllä niukalta. Tie Pietarin ja Moskovan välillä on jotenkin yksitoikkoista, mutta on siinä sentään vaihteluakin. Tuuheita lehtimetsä-ryhmiä ja niiden mehukas vihanta väikkyy läheltä ja kaukaa. Paikoittain on näköala niin laaja, että näkee useampia kirkonkylä yhtä kauvan. Venäläiset rautatiet ovat tasaaisia ja niillä matkustaa koko mukavasti. Ateria-asemilla tarjotaan hyvin laitettua ruokaa kohtu hinnasta. Kaikki on siistiä ja miellyttävää, ei ainoastaan ruokasaleissa vaan myös keittiöissä, joita minä parissa paikassa näin. Pöydille on asetettuna eri hintaisia ruokalajeja eri ryhmiin. Hinnat ovat ilmoitetut kunkin ruokalajin kohdalla paperilla. Useimmilla asemilla seisoo lapsia ja vaimoja myymässä maitoa. Ne vaativat 4 à 5 kopeekkaa pullosta. Useimmilla matkustajilla on omat eväät ja he syövät vaunuissa sekä hankkivat maitoa asemilta.

Moskovaan tulimme Heinäkuun 18 p. k: lo 9 aamulla ja astuimme *Le Nord*-nimiseen hotelliin lähellä Pietarin rautatie-asemaa. Täällä otimme isonpuolisen, väliseinillä kolmeksi jaetun huoneen, josta maksoimme 2 ruplaa vuorokaudessa. Tämä oli tavallinen hinta huoneista, joihin matkalla poikkesimme. Tässä on lisättävä että matkustajan pitää itse kustantaa itselleen sänkyvaatteet. Meidän täytyi viipyä hetken Moskovassa, sillä minun oli käytävä kenraalisuperintendentti Jürgensenin luona, jonka hiippakuntaan kaikki luterilaiset koko Aasianpuoleisella Venäjällä kuuluvat. Sattui kumminkin kenraalisuperintendentti olemaan matkalla ja ilmoitettiin ettei hän palaisi ennen kuin kahden viikon päästä.

Konsistorin sihteerin, Hasselblatt, lausui mielipahansa siitä että kenraalisuperintendentti nyt oli poissa. "Pastori Roschierin kanssa oli väärin-ymmärryksiä toinen toisensa jälkeen", sanoi hän, "sillä me tulimme persoonallisesti tavanneiksi häntä vasta hänen palatessaan Siperiasta". Hän arveli että olisi ollut parempi jos suomalaisen pastorin asentopaikka olisi tullut muualle kuin Omskiin, jossa jo on yksi luterilainen pappi. Minä sanoin että Omsk oli valittu asentopaikaksi sen vuoksi että useimmat suomalaiset asuvat siellä ympäristöllä. "Mitä hyötyä on muuten meidän suomalaisilla

papista, joka ei taida heidän kieltänsä?" lausuin minä. Tähän ei sihteerillä ollut mitään väittämistä. Hänen toivotettuaan minulle onnea ja menestystä työssäni, jätin hänet hyvästi.

Erään saksalaisen papin, P. Mikaelin kirkon pastorin, tapasin myös Moskovassa; tämä hyvästijätöissä antoi minulle veljensuutelon ja sanoi: "Jesus Kristus on meidän rauhamme." Näistä hänen sanoistaan, vaikk'ei niitä sen useampia ollut, voin minä päättää että hän tunsu meidän Herramme ja Mestariimme. Hän pyysi hyväntahtoisesti minua vielä päivälliselle seuraavana päivänä, josta minun kumminkin piti kieltäytyä hankkeissa olevan matkan tähden. Me katselimme Moskovassa sitä kaunista kirkkoa, jota kutsutaan "Vapahtajan kirkoksi". Se on aivan uusi ja jättää kauneudessa jälkeensä kaiken mitä minä olen sen tapaista nähnyt. Maalaukset ovat mainioimpain mestarien tekemät ja esittävät tapauksia sekä raamatun että Venäjän historiasta. Eräs kirkonpalvelija näytti meille kaikki ja kertoi meille muutamien maalausten sisällön y.m. Kirkko oli maksanut jonkun verran yli 30 miljoonaa ruplaa.

Lauvantai-iltana kävimme me Kremlissä. Silloin oli meillä tilaisuutta kuunnella messua useammissa kirkoissa. Kirkkolaulu, joka ylimalkaankin on vaikuttavaa kreikkalaisessa kirkossa, oli erittäin kaunista muutamissa Moskovan kirkoissa. Varsinkin oli niin laita Uspenskin tuomiokirkossa, jossa meidän nykyinen keisariimme on kruunattu.

Omituisen vaikutuksen tekee tämä ihmeellinen kaupunki, kun korkealta paikalta silmäilee sen satoja kirkkoja sekä kuuntelee kellojen syväsointuista ääntä.

Saatuamme hotellin-isännältämme Moskovassa osoitteen hyvään ja halpaan ravintolaan Nizhnij-Novgorodissa, läksimme sille rautatie-asemalle, josta juna menee sinne, ja lähdimme matkaan 19 p: nä k: lo 4 j.p.p. Seuraavana aamuna k: lo 8 saavuimme me tähän omituiseen kaupunkiin. Tie Moskovasta Nizhnij-Novgorodiin kulkee viljeltyjen vainioiden ja suurien kyläin läpi. Rakennukset näissä ovat kurjia ja usein olkikatolla varustettuja. Jokaisen venäläisen kylän läpi kulkee raitti, jonka molemmille puolille asuinhuoneet ovat rakennetut, pääty kadulle päin. Siperiassa olen minä nähnyt kyliä, joissa useampia tuhansia ihmisiä asuu. Niinpä laskettiin eräässä sellaisessa kylässä kokonaista 450 asuinrakennusta. Mainittakoon että Siperiassa on paljo paremmat rakennukset kuin muualla Venäjällä. Asuintupa sisä-Venäjällä näyttää aivan rautaruukin luona olevalta hiiliuunilta.

Oli sunnuntai-ilta, kun me jätimme Moskovan. Kylän nuorisoa oli monin paikoin kokoontunut rautatie-asemille. Punaista väriä näyttivät rakastavan sekä naiset että miehet. Sekä täällä että myös matkustaessa Volgalla ja Kamalla voi välistä nähdä 5 à 6 maankirkkoa samalla kertaa. Nämä näyttävät hyvin sieviltä valkoisine rapattuine seinineen ja viheriäisine kattoineen. Verrattaessa näitä ja Suomen kirkkoja, täytyy antaa edellisille etusija.

Nizhnij-Novgorod on, kuten sanottu, omituinen kaupunki. Kun mennään rautatie-asemalta Volgan rannalla olevalle höyrylaivasillalle, kolmen virstan matka, niin kuljetaan markkinakaupungin kautta eikä nähdä juuri mitään muuta kuin suuria makasiineja, joissa on äärettömät varastot kaikenlaisia tavaroita. Viikon päästä siellä olostamme alkaisivat markkinat, suurimmat maailmassa. Yötä päivää oli täällä elämää ja liikettä. Nähtiin kaikenlaisia kansantyypppejä. Asujanten kunniaksi mainittakoon että sangen harvoin näki päihtyneen. Kun sattui olemaan erittäin kova kuumuus meidän oleskellessamme Nizhnij-Novgorodissa, emme me paljo voineet liikkua ulkona muina aikoina kuin varhain aamulla. Lämpömittari osoitti päivällä 55 astetta C. ja yöllä 33°. Voi avonaisten ovien kautta nähdä makasiineihin ja katsella heidän varastojaan. Yksi oli täynnä köysikimppujen lattiasta kattoon, toinen niinimattoja, kolmas teepakkoja j.n.e., sanalla sanoen, siellä oli kaikenlaista tavaraa. Kuvatessani paluumatkaamme Siperiasta, joka sattui juuri markkina-aikaan, tulen tarkemmin kertomaan markkinaelämästä Nizhnijssä. Minua ihmetytti etteivät suomalaiset kauppiaat käy näillä markkinoilla. Onhan luultavaa että monellaisia tavaroita saisi täällä ostetuksi halvalla. Samoin luulisi Suomen teollisuustuotteiden voivan mennä kuupaksi täällä, jos vaan tultaisiin oikein tuntemaan nämä markkinat.

Varsinainen kaupunki, jota ei voi nähdä markkinapaikalta, on useampia satoja jalkoja korkeammalla kuin tämä ja näyttää oikein sievältä. Sieltä tarjoutuu laaja näköala yli Volgan ja ympärillä olevain seutujen.

Kuten kaupungissa niin oli myös virralla elämää ja liikettä. Sanottiin meille, että noin tuhannen laivaa oli täällä ankkurissa. Toinen hinaajahöyry toisensa perästä tuli, vetäen perässään 4-5 mahdollittoman suurta proomua. Vuokrattuamme kaksi hyttiä eräällä Kamenski-veljesten laivalla, muutimme me laivalle, vaikka se olikin vielä pari vuorokautta Nizhnijssä. Erinomaisella kohtelijaisuudella ja ystävyydellä kohtelivat meitä laivalla sekä päällystö että miehistö. Ensimmäisenä iltana, kun me olimme laivassa ja joimme teetä yläkannella, tuli kapteeni tuoden purkin hilloa ja pyytäen meitä käyttämään sitä hyväksemme. Venäjällä on tavallista että nautitaan marjahilloa teen kanssa. Teetä käytetään kaikkialla täällä ja tekeittiotä, samovaaria, ei puutu yhdestäkään mökistä. Kahdesti päivässä, aamiaiseksi ja illalliseksi, sekä usein päivälliseksikin, pannaan tekeittioon valkea. Keittotaidossa ei ole tultu kauvas tässä maassa rahvaan kesken. Se syö enimmäkseen leipää ja suolaa sekä juo teetä lisäksi. Sokuria käytetään hyvin tarkasti. Jos tulee vieras, niin asetetaan sokurinpala hänelle kun teetä tarjotaan, mutta jos hän ei ole kovin sysmäläinen, niin jättää hän sokurinpalan koskematta. Mutta jos hän on niin taitamaton, että pistää sen poskeensa, niin sanotaan hänen mentyään: "Sitä koiraa, joka söi koko sokurinpalan!" Pian perehtyy maan tapoihin ja minä join teeni jo yhtä mielelläni ilmankin sokuria kuin sokurin kanssa. Että me kaikki juomme sitä pari kertaa päivässä, tarvitsee tuskin sanoa.

Sellaista ystävyyttä, jota laivan kapteeni ja kaikki matkustajat osoittivat meille, tulisi tuskin, pelkään mä, vieraan perheen osaksi suomalaisella laivalla.

Matkustajain joukossa oli useita saksaa puhuvia, ja niiden kanssa vietimme me monta hauskaa hetkeä. Erittäin hyvä sopu näytti vallitsevan laivan päällystön ja miehistön kesken. Kun laiva lähti liikkeelle, paljastivat kaikki päänsä ja supattivat hiljaisen rukouksen. Niin tekivät ne myös, kun me onnellisesti saavuimme Permiin, jonka jälkeen kapteeni, perämies ja ruorimiehet pudistivat toisiaan kädestä, kiitollisuudeksi siitä että kaikki olivat hyvin tehneet velvollisuutensa. Tämä yksinkertainen tempu näytti minusta sekä kauniilta että kohtuulliselta.

Perm on paikatellen hyvin rakennettu kaupunki. Kaunis puisto kukkais-istutuksineen ja kesäteatterineen on ihan vieressä. Heti kaupungin ulkopuolella Jekaterinenburgiin päin on kruunulla kanuuna- ja luotitehdas. Juna lähti k: lo 1/2 9 j.p.p. Permistä ja k: lo 1 yöllä saavuttiin Ural-vuorten rajalle. Tuskin kuitenkaan huomasin olevansa vuoriseudussa. Toinen ylänkö tuli kyllä toisen perästä ja usein oli laaja näköala yli kukkulain ja laaksojen, mutta en voi muistaa nähneeni ainoatakaan paljasta kallioseinaa tai huippua koko ylimeno-matkalla.

Rata kulkee synkkien metsien läpi ja asemat ovat hyvin vähäpätöisiä. Kolmen aseman nimestä: Eurooppa, Ural ja Asia, tulee huomaamaan astuvansa toiseen maan-osaan. Ennenkuin laskeudutaan Uraalin juurelle, kuljetaan Nizhnij Tagilskin kautta, jossa kuuluisat Demidoffin kaivannot sijaitsevat. Kuinka suurenmoisia nämä laitokset ovat, voi ymmärtää siitä että väkiluku nousee niissä 30-40 tuhanteen henkeen. Junasta päin voimme nähdä savun nousevan monista paikoin, jota paitsi kolme kirkkoa ja joukko rakennuksia tuli näkösalille. Mielelläni olisin sinne pysähtynyt päiväksi, kun minulla oli syytä olettaa että luterilaisia oli paikkakunnalla, mutta tämä ei voinut erityisistä syistä tapahtua. Asemalla söimme päivällistä ja kaksi nuorta miestä matkatovereistamme, jotka olivat seuranneet meitä aina Nizhnij-Novgorodista, tarjosi meille viiniä virkistykseksi. Me emme tulleet oikein selville mitä väkeä nuo meidän matkatoverimme olivat. Minun kysymyksiini antoi toinen, insinööri, kierteleviä vastauksia. Kysymykseen "missä asutte?" vastasi hän: "toisella jalalla Euroopassa ja toisella Aasiassa." Vielä kiihkeämmäksi tuli utelijaisuutemme, kun tämä kutsui meitä tulemaan puutarhaansa illalla Jekaterinenburgissa. Olin siinä luulossa että matkatoverimme oli köyhä paikkaa etsivä insinööri ja täytyy sanoakseni että minun oli vaikea nauttia sitä viiniä mitä hän tarjosi "köyhyydessään", kuten minusta näytti. Sen vuoksi, kun hän kutsui meitä puutarhaansa, minä

kysyin oliko hän palveluksessa jollakin, jolla oli puutarha Jekaterinenburgissa. "Ei, se on minun oma puutarhani", vastasi hän aivan lyhyesti.

Matkatoverimme neuvoivat meille ravintolan, johon asetuimme. Heti kun olimme pukeutuneet, saapuivat he ja veivät meidät suurenmoiseen vanhaan puistoon, jossa oli synkkää metsää ja keinotekoisia vesilammikoita. Päästäksemme puistoon, oli meidän kuljettava erään linnanpihan kautta. Sen vieressä oli vanha, suuri linna. Kysymykseen kenen tämä oli, vastasi isäntämme: "minun". Puistossa oli ravintola, ja käveltyämme jonkun hetken käytäviä pitkin tarjottiin meille teetä ja muita virvoitusjuomia ja viimein hieno illallinen. Isäntämme nautti perinpohjaisesti ja tahtoi vaatia vieraitansakin tekemään samoin. Vaikeata olisi meille ollut siitä selvitä, jollei eräs toinen nuori mies olisi osoittanut meille keinoa: "kaatakaa maahan", kuiskasi hän, ja niin teimmekin. Myöhempään yöllä rupesti satamaan ja isäntämme tahtoi että me jäisimme linnaan, mutta me mieluummin lähdimme asuntoomme, johon herrat kohtelijaasti saattelivat meitä. Kun minä seuraavana aamuna tulin Siperian pankkiin ja siellä tapasin erään pankkireviisorin, joka oli tullut meidän kanssamme Permiin, kysyi tämä hymyillen: "oletteko tavanneet matkatoverinne vielä?" "Kyllä, eilis-iltana olimme yhdessä eräässä puistossa, jota hän sanoi omakseen", vastasin minä. "Varma onkin, että se on hänen", jatkoi reviisori.

Insinööri matkusti samana päivänä pois, mutta se toinen, nuori mies, jäi ja tuli seuraavana iltana hakemaan meitä kaupungille. Hän vei meidät eräasen kauppakojuun, jossa oli kaikenlaisia valutavaroita Uraalin vuorista sekä osti meille muistia sieltä. Sitten vei hän meidät jo mainittuun linnaan, jonka hän näytti meille aina linnan kappelista saunaan asti alaholvissa.

Näiden muurien sisällä asui ainoastaan eräs vanha mies. Tarina kuuluu käyvän kaupungissa että täällä näkyy aaveita. Meille osoitettiin sänkyä, missä Aleksanteri I oli maannut oleskellessaan Jekaterinenburgissa sekä sohvaa, jolla Katariina II oli istunut. Suuren osan salin seiniä täyttivät komeaunivormuiset muotokuvat, joista yhden sanottiin esittävän suvun kantaisää. Meidän oppaamme oli, kuten sitten saimme kuulla, edellispäiväisen isäntämme, linnan nykyisen omistajan, serkku. Samoin kuulumme että tällä jälkimäisellä myös on suuria kaivantoja Uraalin vuoristossa ja että hän kuuluu Venäjän vanhimpaan aateliin.

Vanha kirkko, jota hyvin harvat kuuluvat saaneen kunnian nähdä, sisälsi hienoja maalauksia ja hopeakaluja, joka kaikki osoitti suurta rikkautta. Kerrottiin meille että kun Aleksanteri I oli vieraana linnassa, antoi sen omistaja illalliset 300 hengelle ja että koko pöytäkalusto oli puhdasta hopeaa. Nuorempi meidän matkatovereista, jonka kanssa me katselimme linnaa, oli hieno herrasmies. Hän oli vielä tieteellisessä tarkoituksessa kerran käynyt Suomessakin erään ruotsalaisen tiedemiehen seurassa. Hänen nimensä, ruhtinaallinen nimi, on hyvin tunnettu Venäjällä ja mainittu myöskin Suomen lehdissä. Saatuaamme kunnian pitää matkatoveriamme yhden illan luonamme teellä, erosimme siinä toivossa että seuraavana vuonna tapaamme toisemme Omskissa, jonne hän silloin tulisi. Myöskin sanoi hän tulevansa käymään Helsingissä pian, ja jos niin tapahtuu, niin toivon minä että häntä siellä kohdeltaisiin edes osalla sitä auliutta ja ystävällisyyttä, jota hän täällä kaukaisessa maassa osoitti meille.

Jekaterinenburgissa ostin minä vaunut, johon meidän tavaramme sälytettiin. Enimmät olimme me lähettäneet Pietarista kuljetusyhtiöllä Rossija. Tavaramme saapuivat vahingoittumattomassa ja hyvässä kunnossa Omskiin kohta viikkoa jälkeen kuin me olimme sinne saapuneet. Tämä mainittakoon sanotun yhtiön ylistykseksi, se kun ennen muita on tunnettu säännöllisestä toimituksestaan. Kenraali R. Nybergiä saan kiittää siitä että tiesin käyttää tätä yhtiötä; hän muutenkin teki minulle neuvoilla ja ohjauksilla suuria palveluksia.

Pakattuaamme, kuten sanottu, tavaramme ja kiinnitettyämme arkkumme rautavitjoilla ja lukoilta, lähdimme matkaan nelivaljakolla. Hämmästyimme ensin täristyksestä, sillä emme olleet sitä niin kauheaksi kuvitelleet. Osaksi oli ehkä syytä ajopelimme laadussakin, ja minä ajattelin jo hankkia tarantassin heikoimmille meistä. Mutta vähitellen tulivat tiet paremmiksi ja me tottuneemmiksi, niin että me aivan terveinä tulimme kahden ja puolen päivän ajamisen perästä Tjumeniin. Vaikka teitä

ei Siperiassa juuri rakenneta eikä kunnossa pidetä, ovat ne kuitenkin kuivana vuodenaikana vullan hyvät. Paraat ovat ne yhden tai kaksi päivää jälkeen sateen. Silloin ovat ne kovat kuin kivi, mutta pitkän poudan jälkeen nousee hienoa vastenmielistä pölyä tieltä kun ajaa. Joutuu ihan kuin tomupilven sisään ja on sitten sen näköinen kuin riihestä tulisi. Voi muuten ajaa mihin tahtoo monin paikoin, sillä aro on sileätä kuin pöytä. Usein tapahtuu että joutuu puolen virstan päähän varsinaiselta tieltä, etenkin sadeaikana. Tavallisinta ajopeliä, mitä käytetään matkoilla Siperiassa, kutsutaan tarantassiksi. Kun nämä ajopelit ehkä ovat lukijalle tuntemattomia, kerron niistä tarkemmin. Etu- ja takapyörät ovat yhdistetyt neljällä tai kuudella, 10 à 12 jalan pituisella hoikalla leipävirtaan tapaisella puutangolla. Tällä aluksella lepää sitten vaununkori, joka on rautainen; siinä on istuin ajajalle sekä peitetty kuomi. Hyvä tarantassi joustaa varsin hyvin. Kun siinä matkustaa, on paras asettua puoleksi makaavaan asentoon. Sen vuoksi on tehtävä itselleen säännöllinen vuode, jos ei tahdo tulla runnelluksi. Mutta laittakoon itselleen vuoteen ja tilan kuinka hyvän tahansa, niin tuntee itsensä kankeaksi ja araksi ensimmäisen päivän ajettua. Nopeus, jolla kuljetaan Siperiassa, on uskomattoman suuri: aina 250-300 virstaan mennään vuorokaudessa, jos tiet ovat hyviä. Minä olen kulkenut 34 virstaa kahdessa tunnissa. Koskaan ei ole minun tarvinnut kiiruhtaa ajajaa, päin vastoin on sattunut että olen saanut hillitä häntä, kun hän liiaksi on hevosia hoputtanut.

Me hämmästyimme melkoisesti, nähdessämme niin asuttuja seutuja toisella puolen Ural-vuoria, kuin Jekaterinenburgin ja Tjumenin välillä on. Lähemmä 200 virstaa ajoimme yhtä menoa peltoa ja niittyä pitkin. Sysimusta multa pellolla sekä kukoistavat laihot todistavat kylläksi maan hyvyydestä. Molemmiin puolin tietä oli puita istutettuna, niin että välistä sai ajaa useampia penikulkimia kuin lehtokujaa myöten. Liikenne on mahdottoman suuri tällä tiellä. En luule liioittelevani kun sanon että me kohtasimme noin viisituhatta kuormaa Jekaterinenburgin ja Tjumenin välillä. Tästä päättäen pitäisi rautatien, joka pian avataan näiden kaupunkien välille, tuleman kannattamaan. Kun paljon tavaroita kuljetetaan Siperiasta Europaan, luulisi että rautatie olisi erittäin välttämätön koko tämän maan poikki ja että sitä liikemiehet kaipaisivat. Mutta niin ei ole kuitenkaan laita. Hevosia on niin runsaasti länsi-Siperiassa ja rehu niin halpaa, että rautatie ei tule olemaan kovinkaan onnellinen kilpailija elävän hevosen kanssa. Rautatien Siperiassa tulee sen vuoksi synnystään kiittää enemmän sota- kuin kauppa-näkökantaa.

Tulimme Tjumeniin lauantai-iltana elokuun 1 p. Kun ei voitu toimittaa mitään sunnuntaina eikä maanantaina, joka jälkimäinen oli Marian päivä, ja sen johdosta yleiset laitokset olivat suljetut, niin täytyi meidän odottaa muutamia päiviä tässä kaupungissa. Minun ensimmäinen huoleni oli saada selkoa maanmiehistäni, joita muutamia tiesin asuvan täällä. Lopuksi löysin erään kultasepän, joka oli täällä tehnyt työtä 22 vuotta. Tämän kautta sain tietoa muutamista toisista maanmiehistä. Kutsuttuani ne asuntooni, kirjoitin muistoon heidän nimensä ja pidin raamatunselityksen heille. Pesonen, se oli kultasepän nimi, ei ollut kuullut Jumalan sanaa saarnattavan eikä selitettävän äidinkielellään sitten vuoden 1859. Iloansa ja kiitollisuuttansa meille osoittivat maanmiehemme monella tavalla. Sittenkuin ne vielä kerran olivat olleet koossa minun luonani, erosimme me, ja minä lupasin joskus käydä heitä katsomassa, vaikka heitä oli vähä tällä paikkakunnalla. Erään suomalaisen naisen, joka oli kääntynyt kreikan-oppiin, tapasin Tjumenissa. Hän kertoi että tämä kääntyminen tekee hänen omantuntonsa aina rauhattomaksi.

Tjumenissa on konttori, jossa määrätään se paikka, johon siirtovangit viedään. Sieltä alkaa heidän vaelluksensa jalkasin. Tiistaina kävin minä vankikonttorissa ja pääsin sen päällikön puheille. Hän arveli että suomalaiset eivät vielä olleet saapuneet, mutta pyysi minun kumminkin käymään kruununkyyti-vankilassa katsomassa. Kun minä osoitin hänelle asetuksen siitä, että suomalaiset ovat koottavat muutama, heitä varten määrättyihin paikkoihin, niin sanoi hän ettei ole saanut mitään sellaista määräystä, sekä lisäsi että oli mahdotonta asettaa niitä kaikkia samaan paikkaan, kun ei ollut kylläksi maata kaikille yhdessä kylässä. Näytti siltä kuin ei voisi tässä mitään tehdä, vaikka minä koetin panna parastani.

Mutta sattumalta tulivat asiat kääntymään ihan toisin. Kun tämä upseeri kuuli että minä puhuin saksaa, oli hän niin kohtelias että haastoi minun kotiinsa, kun hänen rouvansa puhui saksaa ja oli luterilainen. Minä en ollut hidas ottamaan vastaan kutsua. Rouva oli miellyttävä nainen ja näytti hellivän uskolaisiaan. Hänelle lausuin minä kuinka vaikeata oli toimittaa luterilaisille mitään säännöllistä sielunhoitoa, kun ne olivat hajallaan siellä ja täällä ympäri koko länsi-Siperian. Seurauksena oli, että päällikkö lupasi tehdä mitä hänen vallassaan oli. Että hän teki enemmän kuin mitä minä edes olisin voinut uskoa, huomasin jälkeensä.

Kun minä iltapäivällä kävin vankilassa niin sain minä kuulla eräältä suomalaiselta, joka sairauden vuoksi oli jäänyt toisista järeille, että kaikki sinä vuonna lähetetyt jo olivat lähteneet Tjumenista. Minä pidin varmana, että he tulisivat hajotettaviksi sinne tänne venäläisiin kyliin kuten ennenkin. Sittemmin sain kuulla siirtovangeilta, että he matkalla olivat saaneet käskyn pysähtyä vankilaan Tshukalinissa. Täällä täytyi heidän odottaa kaksi viikkoa, ymmärtämättä syytä viivytykseen. Sitten tuli käsky että he olivat tiloitettavat vanhaan luterilaiseen siirtolaan Rishkovaan ja laskettavat vapaiksi. Että tämä oli seuraus käynnistäni Tjumenin vankikonttorin päällikön luona, ymmärsin heti. Mainitussa konttorissa kuulin että 18-20,000 siirtovankia tulee vuosittain Siperiaan. Vahinko vaan että konttorin nykyinen päällikkö tulee luopumaan siitä toimestaan ja siirtymään korkeampaan virkaan Omskissa. Sillä ei tiedä kuinka uusi tulee noudattamaan tuota asetusta. Kuitenkin lupasi nykyinen päällikkö osoittaa asetusta jälkeläiselleen. Asetusta oli minulla mukana kaksi venäläistä kappaletta ja jätin toisen tähän konttoriin. Tjumen on hyvin renttumainen kaupunki. Eräässä tappelussa täytyi meidän sattumalta vasten tahtoamme olla läsnä. Ajoimme issikalla ja kun tämä eräässä kadunkulmassa näki niin hauskan asian kuin tappelun, pysähtyi hän heti ja näytti hänellä olevan hyvä halu sekaantua mellakkaan. Mutta kun hän nyt kumminkaan ei ollut siihen tilaisuudessa, niin huusi hän kuitenkin toiselle puolelle: "lyökää, lujasti!" Omituiselta näytti tappelu. Osanottajia oli? 7 ä 8 miestä. He asettuivat ensin piiriin ja sitten hyökkäsivät he toistensa kimppuun lyöden ja hosuen. Sitten hajosivat he taas tullen entiseen asentoonsa piiriin ja silloin tehtiin uusi hyökkäys. Mutta heidän huomaamattansa mitään vaaraa tulikin poliisi ja sieppasi kiinni muutamia heistä, ja asia oli lopussa. Täällä olivat kaikki ikkunat varustetut luukuilla, jotka huolellisesti suljettiin yöksi. Tämä tapa on yleinen Siperiassa, sekä kaupungissa että maalla. Luukkujen taitse kulkee rautakanki ja sen toisessa päässä on koukku, jonka voi seinän läpitse pistää huoneeseen; siellä pistetään nappula koukun läpi tehtyyn reikään ja varas ei siis voi helposti tulla sisään tätä tietä. Kun piha sitä paitsi on aidattu neljän kyynärän korkuisella lauta-aidalla, jonka harja usein on varustettu terävillä piikeillä, sekä kaksi tai kolme valpasta koiraa vartioimassa, niin voi ymmärtää ettei varas paljo saa toimeen sellaisissa paikoissa, varsinkin kun tähän on lisättävä että yksi tai useampia yövartijoita kävelee ympäri myöskin kylissä.

Matka Tjumenista Omskiin, joka tapahtui höyrylaivalla, kesti kymmenen päivää. Kun harvoin astuttiin maihin eikä laivassa ollut mitään ruoaksi ostettavana, niin oli usein ruoan puoli sangen laihaa. Varsinkin kärsivät lapset siitä ettei maitoa ollut saatavissa. Siperian entisen pääkaupungin Tobolskin, jonka ohi kulimme ja jossa viivyimme kuusi tuntia, tulen myöhemmin kuvaamaan. Höyrylaivamatka näiden seutujen kautta oli jotenkin yksitoikkoista. Ei voinut nähdä muuta kuin joen ja sen jyrkät rannat. Mitä rannan takana oli, sitä ei tiennyt. Eräs laivalla olevista matkustajista, ylimekaaniko lennätinlaitoksessa Scharon, seurasi meitä aina Omskiin saakka. Tämän kanssa juttelin minä päivät päästään. Hän tunsikin tarkoin olot Siperiassa, sillä hän oli ollut täällä kolmetoista vuotta. Hän oli syntynyt Pietarissa ja palasi käymästä syntymämaillaan. Hän piti itseään onnellisena kun sai palata kotiinsa. Lauvantai-iltana k: lo 9 (Elokuun 15 p.) saavuimme me Omskiin, mutta kun kova ukkosen ilma ja sade oli alkanut, jäimme laivaan yöksi. Koko matkallamme oli meillä ollut mitä kauniin ilma ja hyvin harvoina päivinä satoi sittenkuin me saavuimme tänne.

III

Omsk ja sen ympäristö

Omsk teki hyvän vaikutuksen meihin jokaiseen. Kaupungissa on useampia suuria kivikartanoita, joista monta kuuluu kruunulle. Kadut ovat hyvin leveitä. Kaupungin rajana on lännessä majesteetillinen, virstan levyinen Irtish-joki, idässä silmäkantamattomat arot, ja sen halki juoksee Om-joki, jonka poikki kaksi siltaa on rakennettu. Kaupunki on hyvin varustettu sivistyslaitoksilla. Täällä on kahdeksanluokkainen klassillinen lyseo, kahdeksanluokkainen naiskimnaasi, kadettikoulu, opettajaseminaari, reaalikoulu ja suuri joukko pienempiä kouluja. Tästä voi ymmärtää että koko joukko sivistyneitäkin ihmisiä asuu täällä; varsinkin kun ottaa huomioon että länsi-Siperian ja aroseudun kenraalikuvernööri, Akmolinskin alueen kuvernööri ja suuri joukko upseereja asuu Omskissa. Viime vuosina on kaupunkiin laitettu useampia puistoja, joissa soittokunnat puhaltavat kahdesti viikossa.

Omsk on se paikka Siperiassa, jonne kaikki mielellään haluavat tulla, sekä sen vuoksi että elintarpeet täällä ovat halpoja ja siitä syystä että täällä on, kuten mainittu, tilaisuutta sivistyneeseen seurusteluun. Erirotuisia, – kielisiä ja – uskoisia kansoja tavataan täällä. Siitä muistuttavat eri kirkot, jotka kohottavat torninhuippujaan taivasta kohdin. Että kreikan-uskoiset asukkaat ovat lukuisimmin edustetut, ymmärtää itsestään. Niillä on neljä kirkkoa, joista tuomiokirkko on rakennettu puolittain göötiläiseen tapaan. Luterilaisilla on pieni sievä kirkko, jota valtio ylläpitää. Sitä paitsi on täällä roomalais-katolinen kirkko, kaksi synagogaa ja muhamedilainen moskeija puolikuineen. Moskeijan tornista kuulee välistä yksitoikkoista huutamista, jolla Allahin tunnustajia kutsutaan jumalanpalvelukseen.

Höyrylaivalla Nizhnij-Novgorodin ja Kasanin välillä oli muhamedilainen pappi eli mollah sekä useampia tataareja. Nämä harjoittivat hartauttaan uskollisesti useampia kertoja päivässä. He seisoiivat ensin hetken paikallaan, pää käännettynä Mekkaa kohden, silittivät kämmenillään kasvojaan, katsoivat kankeasti käsiinsä, ikäänkuin olisivat niistä jotain lukeneet, suuntasivat katseensa milloin oikealle milloin vasemmalle ja lankesivat ehtimiseen kuten komennon perästä kasvoilleen. Tataarit ovat rotevaa kansaa, kasvot jyrkät ja terävät, kuten pronssiin hakatut. Sitä vastoin ovat kirgiisit – nämä myös muhamedilaisia – jotka asuvat arolla Omskin ympärillä ja joita näkee kaikkialla kaupungissa, lyhytkasvuisempaa vinosilmäistä kansaa. Ne näyttivät raaoilta mutta kuuluvat olevan hyvin vieraanvaraisia. Eräs Om-siirtolan suomalainen kertoi että hän matkallaan aikoi huomaamatta ajaa kirgiisi-teltin ohi, jonka asukkaat hän tuns. Mutta poika huomasi hänen, juoksi perään, hyppäsi hänen hevosensa selkään ja suisti sen teltalle. "Sano nyt mitä sinun sydämesi haluaa", sanoi vieraanvarainen isäntä, "jos puolellakin sanalla mainitset että mielelläsi söisit lihaa, niin tapatan heti lampaan". Kun vieras kumminkin sai tämän estetyksi, pakotettiin hänet juomaan maljan kumis'ia (tammanmaidosta tehtyä juomaa, joka menee päähän).

Kuitenkaan ei kuulu olevan hyvä mennä ilman turvasaattoa kovin kauvas niiden luo. Omskissa näkee niitä, kuten sanottu, joka päivä, sillä he tuovat kaupunkiin heiniä ja halkoja. Minä ostin kaksi kuormaa halkoja eräältä 4 ruplalla. Hän oli tuonut kuormansa yli 200 virstan päästä. Halot ja huoneenvuokra Omskissa ovat jotenkin samanhintaiset kuin Turussa, eli hiukan halvemmat kuin Helsingissä. Lämpöisestä ja jotenkin mukavasta huoneistosta, vaikka sellaista on jotensakin vaikea saada Omskissa, saa maksaa 3-400 ruplaa vuodessa. Vuokratun huoneiston mukana tulee navetta, talli, vaja, makasiini ja jääkellari, jotka mukavuudet löytyvät kaikissa, pienimmissäkin, taloissa. Ruokatavara on ylimalkaan halpaa. Ruisjauhot maksavat noin 40 kop. puuta, vehnä 80 kop. à 1 rupla puuta, naudanliha 4 kop. naula, perunat 90 kop. tynnyri, kaurat 1 rupla à 1 rupla 15 kop. tynnyri. Ulkoa tuodut tavarat ovat kalliimpia kuin Suomessa. Kuitenkin maksaa sokuri ainoastaan 20 kop. naula.

Kahdensadan virstan päässä Omskista on suuria suolajärviä. Se joka tahtoo nähdä sen vaivan ja hakea suolaa, saa sitä täältä ottaa järvenpohjasta niin paljon kuin vaan tahtoo ilmaiseksi. Jos maksaa kaksi kopeekkaa puudasta, niin saa sitä valmiiksi kuivattuna paikalla. Tämä suola ei ole niin valkoista kuin mitä meillä Suomessa on, mutta erittäin hyvää. Ennenkuin sitä voi käyttää, on se pestävä.

Omskin ympärillä olevalla arolla kasvaa metsää harvassa. Maiseman laatu muistuttaa saaristoa suurine selkineen ja tuuheine saarineen. Nämä saaret eli metsät ovat lehtimetsää, enimmäkseen koivua. Hirsiä ja tukkia uitetaan Omskiin Om-jokea pitkin paikoista, jotka ovat 250-300 virstan päässä ja Irtish-jokea myöten Semipalatinskin piiristä, 700-1,000 virstaa Omskista etelään. Tämä aro on suurempi pinta-alaltaan kuin mikään valtakunta Euroopassa; maapohja on enimmäkseen ruokamultaa, mutta etelässä on myöskin hiekkamaata.

Kun on tottunut näkemään laihaa maaperää Suomessa, joka antaa niukan leivän ahkeralle työntekijälle, ei tahdo uskoa silmiään kun näkee nämä hedelmälliset kedot Siperiassa, jotka lähes ilman työtä tuottavat runsaan kasvullisuuden. Usein olen kulkenut apilaa ja virnaa kasvavien ketojen poikki ja ihmetellyt miksi ei kukaan ole niittänyt sitä. On silloin sanottu minulle: "täällä on niin huonoa". "No, mutta tämähän ruoho on parasta heinänlajia", väitin minä. "Kyllä tätä eläimet mielellään syövät, mutta kun menee hiukan edemmä, niin voi päivässä niittää monta kertaa enemmän", on vastattu. He kuljeskelevat sen vuoksi kaukana ympäristöillä niittämässä vaan sellaisia paikkoja, missä ruoho on kasvanut korkeaksi ja paksuksi kuin kaisla. Mutta kuivina kesinä polttaa auringonpaiste aron, niin että se heinäkuussa tulee ruuninkeltaiseksi. Silloin saa heinää vaan suoperäisiltä paikoilta. Maata ei viljellä sen enempää kuin että kynnetään se ja äestetään siemen multa. Kun on kylvetty kerran ruista, niin tavataan toisinaan korjata kaksi kertaa samasta kylvöstä. Tapahtuu kuitenkin täällä kuten muuallakin, että välistä saadaan katovuosi. Tänä vuonna on sato ollut hyvä. Mikäli olen kuullut, on saatu noin viidestoista jyvää rukiista ja kahdeskymmenes kaurasta. Vehnän suhteen voi välistä onnistua hyvästi. Niinpä kertoi maanmiehemme översti Ammondt että hän kerran kylvi ei täyttä puoltatoista tynnyriä turkkilaista vehnää ja sai 136 tynnyriä hyvää ja 8 tynnyriä huonompaa viljaa siitä.

Suurin maanviljelijän vihollinen on karjarutto, joka nytkin raivoaa Omin piirissä. Kun se kerran on ilmestynyt, on se vaikea hävitettävä, kun talonpojat eivät mielellään jätä kuollutta eläintä nylkemättä. Översti Ammondt, jolta yhdeksänkymmentä härkää ja viidenkymmenen paikoilla lehmiä kuoli muutamassa päivässä, kertoi että kirgiisejä seisoi kuopan ympärillä jonne elukat haudattiin ja sanoivat: "viisitoista ruplaa annamme näistä, kaksikymmentä näistä raadoista". Varma on että moni antaa itsensä viekotella ottamaan rahat vastaan ja sillä tavalla leviää karjarutto yhä edemmä.

IV

Suomalainen siirtola Rishkova

Ennenkuin rupean kertomaan matkustuksistani Siperiassa, kuvaan lyhyesti sekä erityisten suomalaisten siirtolain maantieteellisen aseman sekä myös niiden synnyn ja historian.

Vanhin suomalainen siirtola Siperiassa on Rishkova Tshukalinin piirissä Tobolskin kuvernementtiä. Vuonna 1802 siirtyi vähä yli kahdenkymmenen perheen inkeriläisiä suomalaisia Narvan seudulta tuohon kaukaiseen maahan. Syyksi siirtymiseen sanovat nämä jälkeläiset kuulleen esi-isiltään sen julmuuden, jolla heitä kohtelivat tilanhaltijat, joiden orjia he olivat ja joille heidän piti alinomaa tehdä työtä, niin että oman maanviljelyksensä, josta heidän ja heidän perheidensä oli ellettävä, oli heidän tehtävä yöllä. Kun tämä olo tuli yhä raskaammaksi, lähettivät he kaksimiehisen lähetyskunnan keisari Aleksanteri I: sen luo Pietariin. Näiden oli anottava useampien puolesta, että Hänen Majesteettinsa vapauttaisi heidät tästä orjuudesta sekä toimittaisi heidät vapaina talonpoikina vaikka mihin paikkaan hyvänsä suurta valtakuntaansa. Saadakseen tavata keisaria, kääntyivät edustajat jonkun korkea-arvoisen virkamiehen puoleen. Mutta tämä ei esittänyt heidän asiaansa yksinvaltiaalle vaan antoi tilanhaltijalle tiedon mitä hänen maaorjansa puuhasivat. Seurauksena oli, että nämä edustajat siepattiin kiinni, silvottiin kuten kerrotaan ja lähetettiin kaivantoihin Siperiassa. Itsepäisyys on ominaisuus, jota on Siperiassa syntyneillä inkeriläisillä suuressa määrin. Tietysti on heidän isillään ollut samaa ominaisuutta, joka on mennyt perintönä heidän lapsiinsa. He eivät pelästyneet siitä huonosta onnesta, mikä heidän ensimmäisellä lähetyskunnallaan oli ollut, vaan lähettivät uuden kerran samallaisen Pietariin, viemään pyyntökirjaa keisarille. Nämä miehet kääntyivät erään venäläisen sotamiehen puoleen saadakseen neuvoa millä tavalla he voisivat saada pyyntökirjansa Majesteetin käsiin. Sotamies oli ruplalla osoitettua kiitollisuutta vastaan vienyt heidät eräasen paikkaan, josta keisari oli kulkeva ohitse sekä käskenyt heidän langeta polvilleen ja ojentamaan paperia. Niin olivat he tehneetkin. Keisari oli antanut käskyn että joku seurueesta ottaisi haltuunsa sekä miehet että heidän paperinsa. Kun ukot suljettiin eräasen huoneeseen, olivat he jo olettaneet että heitä odottaisi samallinen kohtalo kuin ensimmäistä lähetyskuntaa. Mutta kun heitä oli ruokittu hyvällä ruoalla, niin olivat he päättäneet siitä ettei heille kai niin pahaa tarkoitettane. Parin päivän odotuksen jälkeen oli ihmis-ystävällinen keisari Aleksanteri I ottanut heidät vastaan, kuunnellut heidän asiaansa ja luvannut suostua heidän pyyntöönsä. Eräs virkamies lähetettiin heti Narvaan, mutta tämä käyttäytyi puolueellisesti tilanhaltijan hyväksi ja vaikutti sellaisen kauhistuksen monessa, joka oli aikonut muuttaa, että eivät uskaltaneet ilmoittaa itseään siihen halullisiksi. Kun joku oli kehoittanut toisia etteivät epäröitsisi ja pelkäisi, selitettiin tämä ynseydeksi ja kiihoitukseksi, ja rankaistiin ankaralla vitsasaunalla.

Ne, jotka pysyivät lujina ja pelkäämättöminä, velvoitettiin parissa päivässä myymään omaisuutensa ja olemaan valmiina matkalle. Siten lähti näitä suomalaisia kolmattakymmentä perhettä, pitäen parempana matkustaa tuntemattomaan kaukaiseen Siperiaan, kuin jäädä orjuuteen Inkerissä. Pitkän ja vaivaloisen matkan perästä tulivat he heille osoitettuun asuinpaikkaan Rishkovaan. Silloin lienevät he myös aikoneet kääntyä kreikanuskoon, kun luulivat etteivät koskaan tulisi saamaan apua luterilaiselta papilta. Mutta eräs vanha mies, joka sittemmin täytti kirkollisia toimituksia uskolaistensa keskellä, oli kehoittanut heitä pysymään isiensä uskossa. Hänen sanojaan kuunneltiin. Ensimmäisiä rakennuksia mitä tehtiin oli pieni rukoushuone, josta vielä näkyy jälkiä seurakunnan hautuumaalla. Sittemmin matkusti muutamia suomalaisia kuvernöörin luo Tobolskiin ja saivat aikaan hänen kauttaan että luterilainen pappi silloin tällöin kävi Rishkovassa. Oman papin saivat he luultavasti noin v. 1820, kun Omskin-Rishkovan pastori sai asentopaikakseen mainitun kylän. Tämä pastori, joka elää kansan muistossa nimellä Roman Karpovitsh, ja joka on haudattuna Rishkovan hautuumaassa, näyttää olleen monissa suhtein merkillinen pappi.

Mikäli näkyy kertomuksista hänestä, kuului hän vapaamuurareihin. Hän näyttää olleen laajoissa ystävyysväleissä, joiden avulla hän voi hankkia siirtolaan erilaisia kotieläimiä. Korkeampi-arvoisia venäläisiä virkamiehiä kuuluu usein käyneen hänen luonaan. Omituisessa asemassa kirkollistapoihin ja menoihin oli Roman Karpovitsh ollut. Niinpä oli Rishkovan kirkko koristettu kreikkalaisilla pyhäinkuvilla, ja rukouksen aikana kulki lukkari vahakynttilöillä valaistussa kirkossa ja viskoi kreikkalaisen tavan mukaan pyhää savua suitsutusastiasta. Mutta kun Suomesta lähtenyt Pundani hänen kuolemansa jälkeen tuli pastoriksi Rishkovaan, tuli suuri puhdistus kirkossa, ja seurakunnan ent. vanha lukkari Markoff, joka näytti minulle muun muassa käytetyn suitsutusastian, kertoi: "kun Pundani tuli, niin se sanoi ettei tätä tarvita meillä, vaikka sitä kyllä Romani Karpovitshin aikana suitsutettiin". Kuten kerrottiin vallitsi Rishkovassa oikea hyvinvointi koko alkupuolella tätä vuosisataa. Kylä, joka sijaitsee 220 virstan päässä länteen Omskista ja 12 virstan päässä Orlovan kylästä, suuren Tjumenin ja Omskin välisen tien varrella, on alhaisella paikalla, runsaskasvuisten niittyjen ympäröimänä, jota vastoin pellot ovat vähemmän hedelmällisiä kuin ylimalkaan Siperiassa. Kuitenkin ovat ne siksi hyviä ettei niitä milloinkaan tarvitse lannoittaa eikä ojittaa. Muinoin oli runsaasti koivumetsää, josta otettiin hirsii asuinrakennuksiin. Mutta nykyään on metsä niin haaskattuna, että on vaikea saada muuta kuin polttopuuta siitä. Kaikki suuremmat tarvepuut ovat ostettavat. Useampia suurempia ja pienempiä järviä on ympäristöllä. Pieni lampi on myöskin keskellä Rishkovan kylää, mutta on niin matala etteivät kalat viihdy eivätkä elä siinä. Sitä vastoin on joku järvi kahdenkymmenen virstan päässä Rishkovasta, jossa kuuluu runsaasti olevan kaloja. Sinne menevät Rishkovalaiset usein kalastamaan. Muutamat järvet Tshukalinin piirissä ovat niin suuria, että ne ovat tavallisissa koulukartoissakin. Maanviljelys ja karjanhoito ovat molemmat yhtä tärkeitä elinkeinohaaroja siirtolalle.

Useammat suuret markkinat pidetään vuosittain Omin piirissä. Niinpä ovat markkinat Ishimin kaupungissa, joka on vaan kuudenkymmenen virstan päässä Rishkovasta, suurimmat järjestyksessä Irbitin markkinain jälkeen. Ne alkavat pyhän Nikolain päivänä ja kestävät lähemmä kuukauden. Toiset suuret markkinat pidetään Pietarin päivänä viidenkymmenen virstan päässä olevassa Arbatskunkylässä. Näillä markkinoilla saa maakansa kaupaksi tuotteitaan kuten voita, talia ja nahkoja niin edullisesti kuin se Siperiassa on mahdollista.

Vanha Rishkova kuuluu olleen niin hyvin rakennettu että kaukana ylt'ympäri on siitä puhuttu. Myös kuuluu talonpojilla olleen suuria viljavarastoja ja aitat täynnä kaikkea. Tavat kuuluvat olleen yksinkertaisia ja puhtaita sekä siveys ja järjestys vallalla. Mutta tämä kultainen aika Rishkovalle loppui vuonna 1846. Silloin paloi koko kylä ja pappila poroksi. Jo vuonna 1843 määrää keisarillinen ukaasi, että kaikki länsi-Siperiaan tuomitut luterilaiset ovat koottavat Rishkovan kylään. Niinpä alettiin koota sinne lättiläisiä, virolaisia, saksalaisia – viimeksi mainittuja varsinkin siirtoloista Samaran ja Saratoffin kuvernementeissa – sekä suomalaisia. Ensimmäiset Suomesta eli Viaporista siirretyt saapuivat vuonna 1848. Näistä löysin vielä elossa kaksi, Makkosen ja Levanderin. Mutta aavistaen minkälaista aikaa oli nyt odotettava kylässä, muuttivat parhaat kylän vanhoista suomalaisista ja perustivat kylät Bojarka ja Bugene. No siis, paremmat ainekset alkoivat siirtymään pois, muutamat aina Minusinskiin itä-Siperiassa ja huonompia virtasi paikalle, niin että tila kuusikymmen-luvulla kuvataan eräässä kertomuksessa Venäjän Evankelis-luterilaisten seurakuntain apukassan toiminnasta hyvin surkeaksi. Lausutaan muun muassa: Huolimatta poismuuttamisista oli väkiluku Rishkovassa vuonna 1859 kasvanut 1,700: aan. Siirtolalle mitattu maa, 18 tuh. desjätinaa [desjätina on noin kaksi hehtaaria], ei voinut antaa elatusta kaikille, varsinkin kun he olivat saaneet paljo suolapitoista ja suoperäistä maata, mutta vähä hyvää peltoa. – Paremmat rakennukset olivat kadonneet. Kirkon peljättiin romahtavan kasaan. Pappila, jona oli kaksi turvekattoista asuinhuonetta, joissa pastori oli elänyt monta vuotta, oli niin kehnossa kunnossa että se myytiin 16 ruplasta. Koko siirtola tarjosi surullisen näön – järjestyksetön joukko kurjia puurakennuksia ja turvehökkeliä sekaisin pahalta haisevan lammen ympärillä. Mutta kaikkein sietämättömin oli sekaannus, joka oli syntynyt eri kansallisuuksien kokoamisesta yhteen paikkaan, joka myös

tuotti vaikeuksia sielunhoidon toimittamisessa ja järjestyksenpidossa. Sen vuoksi syntyi eräässä tarmokkaassa nuoressa pastori Johanssonissa ajatus perustaa uusi siirtola, jossa eri kansallisuudet asuisivat eri kylissään. Tämä tapahtui vuonna 1861, kun Omskin kenraalikuvernööri osoitti luterilaisille maapalstan Om-joen rannalla. Sinne siirtyi suuri osa Rishkovan asujamia. Mutta osa vanhaa suomalaista kantaväestöä piti kuitenkin vanhaa Rishkovaansa siksi rakkaana, ettei heitä saatu muuttamaan. Samoin jäi useita sinne karkoitettuja sekä suomalaisia että virolaisia ja lättiläisiä. Niinpä oli siellä kirjoissa v. 1880 kokonaista 1,420 luterilaista, vaikka ehkä vaan puolet niistä vakinaisesti asuivat kylässä. Nykyään on suomalaisten luku tässä kylässä noin 400 henkeä, ja koululapsien luku on vaihdellut 25 ja 40 välillä. Tällä välin oli se luterilainen pastori, joka oli ennen asunut Rishkovassa, valinnut Omskin asemapaikakseen. Tämä oli tarpeellistakin, kun uusia siirtoloita, joita hänen myöskin oli hoitaminen, oli syntynyt. Uusi kirkko rakennettiin Rishkovaan apukassan varoilla, samoin kuin koulutalo. Suomalaista jumalanpalvelusta toimitti lukkari, eräs Rishkovassa syntynyt suomalainen, jota kutsuttiin Omskin divisioonan suomalaiseksi lukkariksi. Hän sai palkkaa valtionrahastosta Omskissa 75 ruplaa vuodessa. Kuitenkin vähennettiin hänen palkkaansa sittemmin. Sillä asetettiin myöskin lättiläinen lukkari, jonka piti saada puolet mainitusta palkkasummasta. Nyt ei suomalainen koulumestari saa mitään näistä varoista. Pundanin ajan jälkeen ei kukaan pastori ollut pitänyt huolta suomalaisen nuorison lukutaidosta. Varsinkin kärsivät suomalaiset siitä että saksalaiset pastorit tavallisesti eivät ymmärtäneet suomea. Opettaja Itämeren maakunnista asetettiin Rishkovaan apukassan kustannuksella. Mutta kun tämän asettamisella oikeastaan tarkoitettiin virolais-lättiläisten lasten opetusta, niin on suomalaisilla ollut hänestä varsin vähä hyötyä. Kuitenkin ovat muutamat edistyneemmät suomalaiset lapset oppineet lukemaan ja kirjoittamaan hänen koulussaan. Minun tullessani Siperiaan syksyllä 1885 oli tila Rishkovassa kaikkea muuta kuin tyydyttävä. Valtava osa kylän väestöstä ovat tänne tuomittuja ja sen vuoksi olivat kaikki siveelliset siteet katkeamaisillaan. Juoppous, varkaus, murha, murhapoltto, huoruus, väärät valat olivat miltei jokapäiväisiä tapahtumia. Tosin koetti vanha kantaväestö yhä edelleenkin tavallaan vastustaa tuota pahaa, mutta iso osa heidänkin jälkeläisiään oli ottanut turmelevaa vaikutusta siirretyistä. Lukutaidon parantamiseksi kasvavan polven keskuudessa toimitin minä opettajan, joka oli tänne karkoitettu suomalainen, ja palkkasin häntä osaksi valtion myöntämällä osaksi vapaaehtoisesti kootuilla varoilla kaksi talvea. Sittenkuin minä 1888 valtion varoilla olin ostanut talon koulumestarin asunnoksi, saatiin sellainen Suomesta 1889, joka yhä edelleen työskentelee täällä sekä saa palkan Suomessa kootuista lahjavarjoista. Kerran käydessäni Rishkovassa joulukuussa 1889 perustettiin sinne raittiusyhdistys, haaraosastoksi Om-siirtolan raittiusseuralle. Vaikkapa se ei ole voinutkaan saada suurempaa joukkoa itseensä liittymään, niin on se kumminkin uljaasti taistellut väkijuomia vastaan, jotka ovat aivan imeä tyhjäksi ja turmella lopunkin väestöstä. Kylän kapakoitsijat ovat suurempina juhlina, kuten jouluna, pääsiäisenä ja helluntaina, saaneet myydyksi paloviinaa aina 250 kannua. Kapakoihin on kylä tavallisina vuosina vienyt 4-6 tuhatta ruplaa. Mutta kun kapakoitsija maksaa 200 ruplaa kylän rahastoon saadakseen avata kapakkaliikkeensä, niin pitävät asukkaat tätä niin edullisena asiana, että he eivät voi vastustaa tarjousta, varsinkin jos he ovat saaneet tingityksi kaupan päätettyä oikeuden saada juoda ilmaiseksi kaksi tai kolme ämpäriä "votkaa". Raittiusyhdistykseen Rishkovassa kuuluu noin neljäkymmentä jäsentä. Minun vakaumukseni on, ettei kylän tila voi parata ennenkuin raittius on saanut niin suurta kannatusta, että kapakka on saatu pois. Mutta tämä riippuu kokonaan siitä kuinka voimakasta apua työ saa Suomesta. Muulta taholta ei ole odotettavana mitään ei aineellista eikä moraalista apua. Että Suomen kansa, joka, vaikka ilman tahtomattansa, karkoitettujen pahantekijäinsä kautta on turmellut siirtolan, on velvollinen ottamaan osaa työhön sen takaisin auttamiseksi tästä kurjuudesta, ei kukaan, joka kohtuudella punnitsee asiaa, voine kieltää.

V Bugene

Tämä siirtola, jota Moskovon konsistorin asiapapereissa ja kirjoissa kutsutaan nimillä Pudene tai Budene, mutta jonka nimenä kaikissa venäläisissä kirjoituksissa ja papereissa on Bugene pienen samannimisen puron mukaan, jonka varrella kylä on, syntyi siten että varakkaimmat suomalaiset perheet muuttivat vuonna 1848 Rishkovasta palon jälkeen tänne alhaisten soiden takana olevaan metsäiseen erämaahan. Bugene on Taran piirissä Tobolin kuvernementtia, 60 virstaa länteen Taran kaupungista ja Irtish-joesta. Sateisina kesinä on vaikeata päästä sinne, mutia kun on kerran sinne päässyt, niin elää rauhallisesti ja turvallisemmin siellä kuin useimmissa muissa suomalaisissa siirtoloissa, sillä sen erillään oleva asema tekee että varkaita siellä harvoin käy. Sitä paitsi ei karkoitettuja ole koskaan sijoitettu sinne, vaan ne kymmenkuntaan nousevat suomalaiset karkoitettut, jotka siellä asuvat, ovat muuttaneet Bugeneen muista kylistä ja päässeet kylän kirjoihin vasta sitten kun on saatu varmuutta heidän kunnostaan ja rehellisyydestään. Siirtolaan kuuluu kolme eri kylää: Bugene, Matinsaimikka ja Arikova. Bugenesta Arikovaan lasketaan kolmekymmentä virstaa, mutta Matinsaimikkaan vaan kaksikymmentä. Näiden kylien välillä sekä ympärillä on vesiperäisiä maita, joissa on loppumaton määrä aivan miehenkorkeista ruohoa. Näiden rummakkojen pohjana ei ole suota ja rahkaa, kuten meillä, vaan puhtainta ruokamultaa ja alla savi. Jos hiukkasenkin johdettaisiin vettä pois, niin kuivaantuisi maa mitättömällä kustannuksella ja olisi aivan sopivaa pelloksi. Tavallisina kesinä on se heinä- ja elokuussa kuivaa. Korkeammilla paikoin kasvaa lehtimetsää. Aron luonnetta ei ole maalla tällä seudulla, vaan on raivattava metsä pois siellä missä tahtoo kyntää peltoa. Peltomaa Bugenessa on samanlaatuista ja arvoista kuin Rishkovassa, s.o. ei parasta mitä Siperiassa on. Vehnä, jota paikkakunnalla vähä kylvetään, ei tule yhtä hyvää kuin Irtishin seuduilla ja etelämpänä. Sitä vastoin menestyy talviruis erinomaisen hyvin tässä metsäisessä ja lumisessa seudussa. Maanviljelystä harjoittavat kuitenkin ainoastaan varakkaammat talonpojat, jota vastoin köyhemmät elättävät itseään pääasiallisesti karjanhoidolla. Bugenessa on vielä monta rikasta talonpoikaa vanhasta suomalaisesta kantaväestöstä. Ahkeruudella ja säästäväisyydellä ovat he koonneet itselleen melkoisia varoja. Heillä on aina varastossa enemmän viljaa kuin ympäristön venäläisillä, jotka tarpeen tullessa usein ostavat heiltä velaksi. Monta hyvinrakennettua taloa on tässä siirtolassa. Nimellä "tshuhni" on tällä seudulla hyvä kaiku ja venäläiset naapurit eivät voi kyllä kauniilla kiitossanoilla ylistää tshuhnien rikkautta ja hyvinvointia. Eräällä höyrylaiva-matkalla Irtish-joella satuin kuulemaan miten eräs venäläinen, joka oli käynyt Bugenessa, toiselle kertoi siitä melkein satumaisesta karjanpaljoudesta, minkä hän siellä oli nähnyt. "Jumaliste ovatkin tshuhnit varakasta väkeä siellä soiden takana", vakuutti hän. Sen vuoksi ovatkin usein kuntahallinnon luottamusmiehet Butakovin volostihallituksessa usein suomalaisia. Mieshenkilöt osaavat myöskin venäjänkieltä ja tuntevat venäläisten tavat. He voivat sen vuoksi kaikkialla esiintyä yhtä varmasti kuin mitkä muut venäläiset talonpoikaisylimykset hyvänsä. Ympärillä asuvien naapurien kanssa elävät he mitä parhaimmassa sovussa. Niissä kylissä tai siirtoloissa, missä asianlaita on toinen, ei vikaa ole etsittävä venäläisissä vaan Siperiaan karkotetuissa suomalaisissa.

Se ääretön ruohonpaljous, mikä kasvaa ympäristöllä monen penikulman alalla, on luonnollisesti tehnyt että asukkaat Bugenessa ovat antautuneet karjanhoitoon. Teuraseläimiä myydään suurissa määrin Taran kaupunkiin ja kierteleville ostajille, joita tulee sinne eri seuduilta. Taran hevoset ovat hyviksi tunnettuja koko länsi-Siperiassa ja Bugenessa on myöskin tavattoman hyviä hevosia. Arbatskun ja Ishimin markkinoilla myyvät he Venäjältä tulleille ostajille arvollisimmat oriinsa. Kuitenkin pitävät he usein hyvää hevosta niin rakkaana, etteivät raahdi siitä luopua mistään hinnasta. Sen sain kerran kokea, kun tahdoin itselleni ostaa parin samankarvaisia kauniita oriita.

Lintuja, varsinkin teeriä ja metsikanoja, pyydetään suurissa määrin. Myöskin on hirviä muinoin runsaasti ollut siellä, mutta kun venäläiset pyydystivät niitä tavalla, joka pikemmin oli hävityssodan kaltaista, niin ovatkin ne nykyään melkein sukupuutossa. Karhu vierailee seudulla jolloinkin, vaikka harvoin. Sitä vastoin lienee susi hyvin kotiutunut näihin metsiin, sillä viimeisellä matkalla Bugeneen näin neljä kappaletta ihan likellä tietä. Ne juuri järsiskelivät jotain raatoa. Eivät vähintäkään ne häiriintyneet toimessaan, vaikka me ajoimme ohitse tiukujen ja kellojen kanssa.

Jos missään niin on täällä runsaasti maata. Bugenen kyläkunnalle ei ole mitään rajoja mitattu. He saavat siis mennä mihin ja kuinka kauvas haluavat kyntämään itselleen peltoa ja niittämään heinää. Kuitenkin on monella mielessä lähteä täältä helppopääsysteemille paikoille. Mutta edut ovat niin monet täälläkin, että ei lähdöstä sittenkään tahdo tulla mitään vaikka joku yksityinen sentään on muuttanut. Viimeistä kertaa ollessani Bugenessa oli eräs mies saanut siirtymiskuumeen. Hän neuvotteli minun kanssani enkö minä ehkä voisi houkutella kymmenkuntaa suomalaista perhettä muuttamaan siihen mainioon paikkaan, jonka hän sanoi löytäneensä erämaassa Irtishin itäpuolella. Paikka kuului olevan korkealla ylängöllä, syvällä aarniometsässä, erään Irtishin kalarikkaan sivuhaaran varrella. Metsässä oli mäntyä, kuusta, seetripuuta, lehtikuusta ja lehtimetsää. Ihan lähellä oli puuton ruokamulta-"griva", 8-10 virstan pituinen, josta tulisi mitä mainiota peltoa. Heinää olisi siellä myöskin hänen puheensa mukaan saatavissa ja metsästysmaat olisivat äärettömän suuria ja laadultaan parhaimpia. Mitä puuttui siis? Mutta kun hän ei saanut niin monta perhettä muuttamaan sinne kuin olisi tarvittu, niin ei hänen ollut mitenkään mahdollista asettua sinne. Siinä tapauksessa että kymmenen à viisitoista perhettä pyytää jotain paikkaa, niin saavat ne sen ynnä kaikki kyläoikeudet uudelle siirtolalle. Puheena oleva henkilö näytti oikein kärsivän siitä ettei saanut haltuunsa tätä hänen mielestään niin erinomaista paikkaa – ja kyllä olen taipuisa uskomaan, että asia oli niin kuin hän sanoi.

Havumetsät Taran luona Irtishin itäpuolella ovat minua aina erinomaisesti vetäneet puoleensa. Kuitenkaan en koskaan joutunut tunkeutumaan syvälle niihin. Paikkakunnan herrasmiehiltä kuulin että he perheineen usein viettävät kesää jonkun joen rannalla näissä metsissä sekä että he syksyllä lähtevät metsästysretkille kauvas tuohon metsään. Eräs rikas tataarilainen ruhtinas Tarassa on sitä tarkoitusta varten rakennuttanut huoneita sadan virstan päähän metsän syvyyteen. Sinne matkustaa hän joka syksy metsästämään ja viipyy silloin siellä useampia viikkoja. Myöskin lähtevät Bugenen suomalaiset syys- ja lokakuussa "Urmanniin" ampumaan oravia ja pyitä. Näillä matkoilla kuuluu usein tapahtuvan että metsästäjä kulkee päiväkausia tietämättä missä hän oikeastaan on. Kun toverit, jotka mahdollisesti ovat jääneet nuotiopaikalle tai osanneet sinne takaisin, huomaavat että joku joukosta on eksynyt, on heillä keino, miten voivat auttaa eksyneitä tai pitkän matkan päähän antaa tietoa itsestään. He lyövät nimittäin kirvespohjalla kuivanutta pystössä olevaa puuta vastaan, ja sen kumean äänen sanotaan kuuluvan äärettömän kauvas, kauvemaksi kuin pyssyn pamahdus. Sitä paitsi kuulutaan aina voivan erottaa mistä päin tämä ääni tulee, jota muuten sanotaan vaikeaksi aarniometsässä.

Mutta ihmiset eivät mene aarniometsään ainoastaan metsästämään, vaan myös kokoamaan seetripähkinöitä. Tämä kokoaminen, joka tapahtuu elokuussa, tuottaa suuria rahasummia paikkakunnalle. On tuskin mökkiä koko Siperiassa, johon ei hankita seetripähkinöitä suuriksi juhliksi, jouluksi ja pääsiäiseksi. Kun vieraita tulee taloon, tarjotaan heille niitä, ja kun venäläisen kielenkanta on täysin työssä, särkee hän uskomattomalla taitavuudella pähkinän toisensa perästä. Nämä seetripähkinät ovatkin saaneet tuon kuvaavan "Siperialaisen keskustelun" nimen.

Syvällä aarniometsässä asuu ostjaakki, mutta niin kaukana että hän harvoin tulee ulos Irtishin rannoille. Suuri asumaton alue on tällä leveysasteella Irtishin ja Obin välillä. Irtishin sivuhaarat kuuluvat olevan hyvin kalaisia. Kerran kertoi eräs venäläinen minulle että kaksi hänen tuttavistaan oli lähtenyt isonpuolisella veneellä, ottaen mukaansa kalastimia, evästä ja suolaa, hyvin syvälle aarniometsään sellaista haarajokea pitkin. Kauvan ei viipynyt ennenkuin he palasivat täysinlastatulla veneellä. He olivat saaneet niin äärettömän paljon kaloja, että heidän suolansa pian loppui.

Näissä metsissä löytyy paljon muinaisjäännöksiä, nimittäin suuria "kurgaaneja" eli hautakumpuja, joista toiset ovat ympäröidyt valleilla ja juoksuhaudoilla. Muutamat kuuluvat olevan niin kauhean suuria, että ne näkyvät kymmenen virstan päähän. Varsinkin on niitä Tartass-joen yläjuoksun varrella. Kun kulkee Takmitskoen kylästä Irtishin rannalla Kopiovan kautta Jelankkaan, niin näkee tien varrella sellaisia jättiläiskurgaaneja, vieläpä toisin paikoin näkee niitä useampia samalla kertaa.

Venäläisiä ja tataareja asuu nyt täällä, mutta mitkä kansat ennen ovat eläneet täällä ja jättäneet jälkeensä nämä muistomerkit, sitä ei ole kukaan selville saanut. Minun kysymykseeni mistä kansasta näiden muistomerkkien arveltiin johtuvan, vastasi eräs kyytimies: Kertovat tshuhniasuneen täällä. Mistä hän oli tuon tiedon saanut, en tiedä, mutta että meidän esi-isämme olisivat kerran maailmassa asuneet täällä, missä metsästys ja kalastus ovat olleet niin tuottavia, on kyllä todenmukaista. Suomalaiset kansat olisivat siinä tapauksessa joutuneet väistymään länteen, pohjoiseen ja koilliseen etelästä tulevien turkkilaisten kansojen tieltä. Taran seudulla asuvat tataarit sanovat johtuvansa Bukarasta. Tämän alueen, Jäämeren rannikolta pitkin Irtishiä sen lähteille saakka, vuoriseudun Vernoin ympäristöllä, jossa sanotaan asuvan ugrilaista kieltä puhuvan kansan, ja paikkakunnan sieltä länteen ja luoteeseen pitäisi olla erittäin tärkeitä suomalaisille kielen- ja muinaistutkijoille.

Mutta palatkaamme tuossa tiheässä lehtimetsässä Bugenen luona asuviin suomalaisiimme. Suomalaisten Inkeristä tuomat kansantavat ja kansanlaulut ovat parhaiten säilyneet Bugenessa. Mitä minä jouduin kuulemaan, kirjoitin minä muistiin. Kun he jo lähes sata vuotta ovat oleskelleet Siperian sydänmaissa, ilman mitään vaikutusta ympäristöstä, lienee lauluilla jonkun verran arvoa. Lienee hauska lukijalle tulla tuntemaan muutamia niistä. Sen vuoksi olen XVII luvussa julkaissut muutamia kappaleita.

Vaikka ulkonainen turvallisuus hengen ja omaisuuden puolesta vallitsee Bugenessa sekä varallisuus myöskin on suurempi kuin muissa suomalaisissa siirtoloissa, niin on kuitenkin tietämättömyys siellä verraten suurempi kuin missään muussa kylässä. Jotain kirkollista harrastusta osoittavat he kuitenkin itsellään olevan. He ovat rakentaneet rukoushuoneen, hankkineet kirkonkellon ja ovat aina palkanneet jonkun joka on lukenut heille rukoushuoneessa, kastanut lapset j.n.e. Nämä lukkarit ovat kuitenkin välistä olleet niin tietämättömiä että he eivät ole osanneet kunnollisesti veisata virttä eikä kirjoittaa muistiin väestön muutoksia. Virka-aikanani Siperiassa oli minulla tavallisesti toimitettuna joku henkilö siirtolassa, joka voi opettaa lapsia lukemaan. Tämä sai siitä palkakseen kylältä niin paljon kuin entiset lukkarit olivat saaneet, ja sen lisäksi maksoin minä heille Suomessa kotoista vapaaehtoisista varoista. Koulumestarille ostin minä talon, jossa on kaksi asuinhuonetta ja tarvittavat ulkohuoneet. Kylä jatkoi rakennusta koulutuvalla ja sitoutui antamaan koulumestarin, jos sellainen voitaisiin saada Suomesta, viljellä kaksi desjätinaa koulurakennuksen vieressä olevasta kylän ha'asta. Sitä paitsi saisi hän kasvattaa viljaa ja niittää heinää kuten kaikki muut kylän asukkaat, tarvitsematta maksaa mitään kruununveroa, olla vapautettu kaikista muista ulosteista sekä saada hiukkasen viljaa, voita j.n.e. joka talosta. Nykyään ei ole mitään lukkaria eikä koulumestaria seurakunnassa, joka on kyllä surullista, kun on noin sata lasta kouluijässä. Näistä on muutamia jo yli kahdenkymmenen vuoden vanhoja, mutta ripille lukemattomia.

Tähän rukoushuone-seurakuntaan kuuluu muutamia ympärillä olevissa venäläisissä kylissä asuvia virolaisia ja suomalaisia perheitä. Taran piirissä asuu sitä paitsi Suomesta karkoitettuja suomalaisia, joita on hajallaan useammassa voolostissa. Mutta näillä ei ole vakinaista asuntoa, vaan kulkevat työnsaajana laajalta pitkin Siperiaa ja ovat sen vuoksi vaikeita tavata. Kuitenkin asettavat he matkansa niin että ovat Bugenessa siihen aikaan kun pappi on tavallisesti tavattavana siellä. Usein tapahtuu myös että he matkoillansa poikkeavat pastorin luokse Omskiin.

Mutta ennenkuin minä jätän näitä metsäisiä niittymaita, mainitsen myös muutamia sanoja eräästä pienestä suomalaisesta siirtokunnasta, joka on Rishkovan ja Bugenen välillä ja jonka nimi on Bojarka.

VI

Bojarka

Kuten Bugenekin, syntyi Bojarka Rishkovan palon jälkeen, kun muutamia suomalaisia muutti tähän, erittäinkin siihen aikaan asumattomaan seutuun. Sittenmin asettui sinne myöskin muutamia Suomesta karkoitettuja, jotka olivat perustaneet perhe-elämän Siperiassa. Bojarka on sadan virstan päässä Rishkovasta pohjoiseen ja ainoastaan muutaman virstan päässä Tobolskin ja Taran väliseltä postitieltä ja kahdentoista virstan päässä Atshinovan postiasemalta. Väkiluku täällä nousee tuskin sataan henkeen. Mistä se tullee, en tiedä, mutta Bojarkan talonpojat ovat hyvin köyhiä, vaikka heillä on hyvä peltomaa, hyvä metsä, hyvät niityt ja kaikki tämä – ihan lähellä.

Tietämättömyys, joka peittää synkkyyteensä sekä Siperian yleensä että myös suomalaiset siirtokunnat ja varsinkin Bojarkan pienen seurakunnan, vaikuttaa ehkäisevästi kaikkeen kehitykseen. Päivä menee yhtä yksitoikkoisesti kuin toinen, toinen vuosi kuin toinen. Merkillisin tapaus kylässä on, kun pappi joskus käy siirtokunnassa ja viipyy siellä jonkun päivän. Silloin on elämää ja liikuntaa leirissä. Lasten kasteet ovat vahvistettavat, nuoriso päästettävä ripille, täysi-ikäiset käyvät Herran pyh. Ehtoollisella j.n.e. Tila kylässä on kyllä tullut hiukan paremmaksi sitten kun minun asettamani koulumestari on siellä tehnyt työtä viisi vuotta. Lapset ovat tällä aikaa oppineet lukemaan välttävästi ja säännöllistä jumalanpalvelusta on pidetty joka sunnuntai. Minun tullessani Siperiaan oli kylässä vaan yksi tai pari miestä, jotka osasivat lukea kirjasta, kuitenkin kovin kehnosti. Yksi näistä toimitti tavallisesti hätäkasteet ja hautasi ruumiit. Mutta kun minä sittenmin tutkin hänen lukutaitoaan, oli se niin ala-arvoista, että minun täytyi hämmästyä siitä kuinka hän oli voinut ottaa tehdäkseen kirkollisia toimituksia. Jos toimitusmiehet ovat olleet heikkoja, niin on myös seurakunta ollut sellaista, joka ei ole paljo voinut ymmärtää siitä mitä on luettu. Esimerkkinä siitä kuinka kehnotietoisia he siinä suhteessa ovat olleet, mainitsen seuraavan pikku tapauksen, joka tosin ei tapahtunut Bojarkassa vaan Bugenessa, jossa valistus on hiukan suurempi. Eräs isäntä kertoi nimittäin uutisena, jonka hän jouluaamuna oli saanut kirkossa, että lukkarin emäntä oli saanut pojan. Mutta sekä hänen vaimonsa että muut saapuvilla olevat naapurivaimot inttivät vastaan ja väittivät ettei tämä suinkaan voinut olla totta, sillä eivät mitään sellaista olleet lukkarin emännässä huomanneet. Mutta mies pysyi lujana sanassaan ja väitti kiven kovaan että lukkari oli sen itse sanonut samana päivänä kirkossa. Kun alettiin tutkia ja kuulustella, mistä hän oli sellaisen uutisen saanut, niin huomattiin että mies niin oli käsittänyt joulupäivän epistolatekstissä löytyvät sanat: "lapsi on meille syntynyt, poika on meille annettu" j.n.e.

Bojarka on pienen puron varrella, ympärillä heinäisiä niittymaita, jotka kyllä ovat alhaisia mutta eivät kuitenkaan niin vesiperäisiä kuin Bugenen ympäristöt.

Epäkohtana, joka on suuressa määrässä estänyt Siperian suomalaisten siirtokuntien kehitystä, on ollut se, että on ollut paljo vähemmän naisia kuin miehiä. Moni mieshenkilö on sen vuoksi ollut pakotettu vasten tahtoaan elämään yksin. Niinpä muistan että eräs talonpoika Bojarkassa, joka oli kadottanut vaimonsa monia vuosia sitten, oli joutunut yksin hoitamaan talouttaan ilman mitään naisen apua. Kun minä tiesin kuinka vaikeata keski-ikäisellä miehellä on saada vaimoa suomalaisissa kylissä, sanoin minä puoleksi leikillä puoleksi totuudessa: "Te tulette niin vanhaksi pian ettei kukaan tyttö huoli teistä". Niin, sanoi hän syvästi huoaten, "sepä se juuri on, joka niin harmittaa." Jos yhtä suoraa kieltä puhuttaisiin meidän maassa, niin saisi sellaista valitusta pikemmin kuulla toiselta sukupuolelta. Kaikille naimahaluisille naisille on Siperia oikea luvattu maa. Sillä yli kahdenkymmenen olevaa naimatonta naista ei liene Siperian suomalaisten siirtokuntien rajojen sisällä.

Puheen kerran ollessa perhe-asioista, niin voinee lisätä että perhe Siperiassa tuntee itsensä sitä onnellisemmaksi, mitä useampia lapsia sillä on. Maata on kyllin kaikille niin paljo kuin he vaan voivat viljellä. Sen vuoksi ei vanhempien tarvitsekaan olla huolissaan lastensa tulevaisuudesta tässä suhteessa ja leivästä ei ole ollut puutetta tähän päivään asti länsi-Siperiassa. Jos joku lapsi jää aivan orvoksi,

niin tarjoutuu useammiten monet perheet ottamaan lapsen omakseen. Kuinka toisin on meillä! Mutta monta taloutta on täälläkin, jotka eivät milloinkaan kylvä mitään, vaan ostavat leivän-aineen, vaikka kuten sanottu hyvää peltomaata on kyllä runsaasti saatavana.

Voimainsa mukaan on kylä auttanut koulumestarinsa eli lukkarinsa, kuten heitä yleensä kutsutaan Siperiassa, palkkaamiseen. Mutta ei voima eikä halukaan ole varsin suuri, ja näyttää arveluttavalta koulun kohtalo vastaisuudessa, sillä sen lukkarin, joka heikon vointinsa mukaan on toiminut Bojarkassa, täytyi minun taloudellisista syistä sanoa irti.

Ennenkuin lukkari asetettiin Bojarkaan, kuuluu siellä hyvin vähä olleen erotusta pyhän ja arkipäivän välillä. Moni ei edes huolinut pitää selvillä koska sunnuntai olikaan, vaan jatkoi työtänsä. Kun otan huomioon kuinka paljo Jumalan sanaa juuri kirjain kautta on levitetty Siperian suomalaisiin siirtokuntiin, niin uskallan toivoa että tämä kylä aikanaan tuottaa hyvän hedelmän. Mutta kaikesta sydäimestä toivon minä samalla ettei Bojarka eikä mikään muukaan kylä jäisi ilman "lukkaria", sillä näissä kaukaisissa kylissä ovat he, vaikka meidän vaatimustemme mukaan Suomessa vähäarvoisia, suuresta merkityksestä sekä lapsille että aikaihmisille; edellisille opettajana ja jälkimäisille ystävänä ja neuvonantajana.

VII

Siirtokunta Omin rannalla

Niissä kylissä, joita tähän saakka olemme kuvanneet, on, kuten mainittu, kantaväestönä olleet Inkerin suomalaiset. Nyt tulemme erääseen siirtokuntaan, missä on kylä, jonka väestö on tai ainakin alussa on ollut vaan Suomesta karkoitettuja pahantekijöitä. Tämän kylän nimenä on kruunun kirjoissa Helsinki, mutta naapurien kesken sitä sanotaan Ruotsinkyläksi eli Putkovaksi. Mutta ennenkuin rupeamme tarkemmin ottamaan selvää tilasta Helsingissä, mainitsemme hiukkasen siitä miten Omin siirtokunta on syntynyt sekä luomme katsauksen muihin siellä oleviin kyliin.

Kuten jo ennen on mainittu, tuli tila Rishkovassa luterilaisille liian ahtaaksi ja suuri vaikeus syntyi siitä, että monia eri kansallisuuksia asui sekaisin samassa kylässä. Sen vuoksi syntyi pastori Johanssonissa ajatus perustaa uusi siirtokunta, jossa olisi kaikilla saatavana sekä peltoa että metsää. Sellaiseen tarkoitukseen sopiva paikka löytyikin 120 virstan päässä Omskista Om-joen rannalla. Vuonna 1861 osoitti Omskin kenraalikuvernööri mainitun alueen, jossa oli 29,000 desjätinaa maata, asuinpaikaksi luterilaisille. Ei viipynyt kauan ennenkuin iso osa Rishkovan väestöstä ja paljon venäläisissä kylissä asuvia perheitä muutti sinne, sekä perustivat omat kylät kansakunnillani. Niinpä perustivat lätiläiset kylän nimeltä Riiga, virolaiset Tallinna-nimisen, Inkerin suomalaiset Narvan ja Suomen suuriruhtinaskunnan suomalaiset Helsingin. Vuonna 1889 nousi siirtokunnan koko väestö 2,300 henkeen. Siirtola on rakennettu viiden virstan matkalle länsi- eli etelärannalle Om-jokea. Kuitenkaan eivät kylät ole yhteen rakennetut, vaan on esim. Helsingin ja Narvan kylien välillä puolen virstan asumaton taipale. Om-joki, joka on siirtolan rajana pohjoiseen, on varsinkin kevätaikaan mahtava joki jyrkkine savisine rantoineen. Kun joki on hyvin virtava, niin tapahtuu harvoin että elukkaa, joka tapaturmasta on joutunut jokeen, voidaan pelastaa. Om on hyvin kalainen joki, kuitenkin ei siinä ole niitä kallisarvoisia kalalajeja, joita löytyy Siperian pääjoissa. Haukia, ahvenia, säynäitä, mateita ja useita särjen kaltaisia kalalajeja saadaan täältä. Kun ruokaa on runsaasti, tulevat kalat hyvin lihaviksi. Niinpä esim. säynäs ei hyvytyensä puolesta ole paljon huonompi Suomen lohta. Joessa löytyvällä kalanpaljoudella ei ole mitään vastinetta Suomen joissa. Muutamain ajoin vuodesta, kun kalat ovat enemmän liikkeellä, on kuin koko joki eläisi. Melkoisena sivu-elinkeinona on sen vuoksi kalastus Om-siirtokunnassa, vaikka kalastuksen tapa on niin alkuperäistä että ainoastaan kalojen suuri runsaus voi tehdä että työ kannattaa.

Seutu aina Omskista Om-siirtolaan on ylänköruohoaron luonteista, vaikka tosin isohkot lehtimetsät, jotka muistuttavat saaria saaristossa, antavat eloa ja suloa sille. Keväällä kun lumi on sulanut auringon lämpimistä säteistä, muuttuu aro äkkiä kuin taikasauvan voimalla mehevän viheriäksi. Sadoittain erilaisia loistavia kasvia pistää silloin esiin ja loistaa mitä komeimmissa väreissä. Aron iloiset laulajat, leivokset, lentelevät lukemattomin parvin yli koko aron. Lukuisia karjalaumojia on laitumella tuolla tasangolla. Talonpoika kyntää ja kylvää viljavaa ruokamultaista aroa, josta hän voi odottaa runsasta satoa, jos Jumala vaan antaa sadetta. Mutta jos hän poistuu pellolta tunniksikin hevosineen lepäämään, vie hän varovaisesti auran pois, sillä muuten se voitaisiin varastaa. Yöllä ei ole hänen leponsa myöskään suuri, sillä silloin täytyy hänen valvoa ja vartioida hevosiansa, jotka syövät arolla, etteivät varkaat, joita kiertelee kaikkialla väijymässä piilopaikoissaan, saisi tilaisuutta varastaa niitä. Kuinka usein tapahtuu kumminkin että kun hän nukkuu päivän raskaasta työstä väsyneenä, herätessään huomaakin kauhukseen vetojuhtiensa kadonneen. Hän, jolla on koko toimeentulonsa maanviljelyksestään, on nyt siinä avutonna voimatta saada kylvöään päätteen. Mutta jos hän voi seuraamalla jälkiä kasteisessa ruohossa päästä varkaan perille, niin voi tätä, jos ei ole kerinnyt pääsemään pakoon. Usein ovat nuo pelätyt hevosvarkaat tällä tienoolla Om-siirtokunnan karkoitettuja, ja sinne viedään useinkin varastetut hevoset. Kun ne kerran sinne tulevat niin voidaan ne saada takaisin ainoastaan suurilla lunnailla. Mutta ei ainoastaan hevosia, vaan myös kaikkea mitä

ottaa voi, alkoivat nämä pahantekijäin asumat kylät varastaa rauhallisilta venäläisiltä naapureiltaan. Turmeluksen luola, vitsaus koko paikkakunnalle tuli Om-siirtokunnasta. Omituisuutena kaikilla näillä kansoilla, sekä suomalaisilla että virolaisilla ja lättiläisillä on se, että he ovat rohkeita ja viekkaita sekä tarmokkaita aikeittensa täyttämässä. Kun pahimmat varkaat kaikista näistä kansoista vuosi vuodelta ovat kootut samaan paikkaan, mitäpä muuta on odotettavakaan. Paloviinaan taipuvaisia ovat he ja tätä tavaraa on yltäkyllin Siperiassa, sillä ei ainoastaan laillisia kapakoita ole Om-siirtokunnassa, vaan joka toisessa talossa on salakapakka-liike sivutulona. Mitä kohtauksia on näytelty kylässä ja kapakkain edustalla! Loppuna oli useimmiten verinen tappelu ja murha. Kun varoja tällaiseen roskaelämään puuttui, lähdettiin varastelemaan. "Mennään varkaisille" sanottiin vaan, ikäänkuin olisi ollut hankkeessa jotain luvallista tointa. "Kylään tuli aika lailla tavaraa taas viime yönä", sanotaan sitten.

Luteerilaisia ruvettiin yhtä pahoin vihaamaan kuin pelkäämään ympäristöllä. Kuinka paljon tämä vaikeutti säädyllisempien karkoitettujen ja vapaiden inkeriläisten asemaa ja kuinka paljo se alensi heidän arvoaan ja luottamustaan, on helposti ymmärrettävää. Kun pahe oli päässyt vallan puolelle, niin oli vaan harvoja, niin tuskin ketään joka uskalsi ilmoittaa varasta, vaikka kyllä tiesikin kuka oli varastanut sen mitä etsittiin. Useimmiten ei kuitenkaan venäläisillä ollut rohkeutta tulla siirtokuntaan etsimään varastettua, vaikka kyllä tiesivät, että se oli sinne joutunut. Vaarallista todella olikin tulla sinne käymään, mutta vielä vaarallisemmaksi tahtoivat pahantekijät kuvata sen kuin todella oli. Helsingin kylä oli pahimmassa maineessa vielä vuonna 1885, kun minä tulin Siperiaan. Kuitenkin oli elämä siellä muutamia vuosia ennen ollut vielä hirveämpää. "Siellä henkensä kuulemma pian menettää." Tämän jos ei muuta tiesivät kauvimpanakin asuvat Siperian suomalaiset sanoa Om-siirtokunnasta. "Mutta jos eivät löisi kuolijaaksi kun tulee sinne", kysyivät Venäläiset kyytimiehet peloissaan, kun heidän piti minua kyyditä siirtolaan. Kuinka luteerilaiset ovat saaneet venäläiset niin pelkäämään, kuvaa seuraava kertomus. Annan erään karkoitettun maanmiehen, joka asuu venäläisessä kylässä 60-70 virstan päässä siirtolasta, kertoa. "Eräältä minun naapuriltani", sanoi hän, "varastettiin useampia hevosia, ja kun oli varmoja syitä olettaa että ne oli viedyt suomalaiseen kylään, niin pyysi minun venäläinen naapurini minua ja erästä toista suomalaista saattamaan häntä Helsinkiin, koettamaan saada takaisin hänen hevosiaan. Kun nyt on tapa naapurusten kesken että toisen naapurin on autettava toista sellaisissa tapauksissa, niin emme voineet evätä hänen pyyntöään, vaikka huolestuneina seurasimme häntä. Tulimme oikein Ruotsinkylään. Minä tunsin erään talonpojan kylässä ja tämän luokse ohjasimme matkamme. Sidoimme hevosemme kiinni ja astuimme tupaan. Siellä istui joukko rosvontapaisia miehiä pöydän ympärillä, ryypiskellen paloviinaa. Kun he saivat tietää mitä me tahdoimme, nousi eräs heistä, jättiläisen kokoinen mies ylös, otti pitkän puukon tupostaan, ojensi käsivartensa ja viilsi puukolla pitkin pöytää, karjuen: 'kenen teistä minä ensin tapan, kuten te ryssät tapatte meidän miehiä, niin teemme mekin teille.' Sitten astui hän meidän luoksemme ja kysyi meidän nimiämme. Minut jätti hän rauhaan, mutta minun suomalaiselle toverilleni, joka ei näyttänyt häntä miellyttävän, antoi hän iskun vasten kasvoja, niin että verta tuli nenästä ja suusta. Me olimme kuoleman hädässä. Ulos emme me uskaltaneet ja sisälläkin oli olo kamalaa. Vihdoin tulimme onnellisesti ulos ja saatuamme hevosemme irti lähdimme ajamaan hyvää kyytiä. 'Niin, kyllä se oli minun viimeinen matkani tshuhnien luo, vaikka he varastaisivat kaikki mitä minulla on', sanoi venäläinen ja huokasi helpotuksesta, kun kylän olimme jättäneet taaksemme." Niin kertoi maanmiehemme. Mutta jos venäläiset pelkäävät uskolaisiamme, niin oli näilläkin syytä pelätä edellisiä. Jos he löysivät luteerilaisen maidensa sisällä ja jos tämä ei voinut tehdä selvää asiastaan, joka jo kielen tähden usein voi olla vaikeata, niin sai hän kiittää onneaan jos hän pääsi heidän kynsistään hengissä. Mutta että tämän vihamielisyyden syy oli kokonaan etsittävä luteerilaisista, käynee selville edellä sanotusta. Kaikki tämä oli luonnollisena seurauksena siitä että suuri joukko yhteiskunnan hylkytavaraa oli kasattu yhteen paikkaan. Vielä sen lisäksi oli kehnoa siirtokunnan hengellinen hoito. Niin kauvan kun siirtolan perustaja, pastori Johansson, pysyi paikkakunnan luteerilaisten pastorina, kävi jotenkin hyvin. Sillä pastori on ainoa henkilö, jota nämä ihmiset hiukan kunnioittavat. Jos

hänen esiintymisensä on varmaa ja sukkelaa, kuten oli pastori Johanssonin, niin on hänellä suuri vaikutus tuohon kansaan. Varmalla esiintymisellään piti hän heidät aisoissa. Mutta kun hän muutti pois ja heikompiä voimia tuli hänen sijaansa, kävi kaikki yhä pahemmaksi. Asiat eivät parantuneet vaikka sivistynyt saksalais-virolais-lätiläinen katekeetta sijoitettiin paikkakunnalle. Kerta kerralta varastettiin häneltä elukoita sekä häntä uhattiin kuolemalla, kun hän astui sorrettujen puolustajaksi. Suomalaiset, joita siirtolassa oli yli kahdeksansataa henkeä, jäivät kaikkea muuta hengellistä hoitoa vaille kuin mitä he virolaiselta katekeetalta voivat saada. Tämä toimitti sekä niiden lastenkasteen että myös hautasi kuolleet ja piti jonkunlaista kirjaa väenmuutoksista seurakunnassa, mutta ei mitään kirkonkirjaa löytynyt. Saksalaiset pastorit päästivät lapset ripille, jos he ulkoa osasivat lukea isämeidän ja uskontunnustuksen, jotka toiset oppivat porstuassa, kun pastori jo kuulusteli toisia sisällä. Suomalainen väestö oli sitä paitsi enimmäkseen irtolaisia, jotka kuleskelivat toisin ajoin vuodesta venäläisissä kylissä työn-ansiolla. Heillä oli pienet mökkinsä kylässä, mökit, jotka olivat toisilla tehdyt koivunhirsistä, toisilla maasta tai mättäistä. Tavallisesti eli joku mies ja nainen jonkun aikaa yhtenä huonekuntana yhdessä, mutta pitkälinen ei ollut heidän liittonsa. Tunnen naisia, jotka ovat eläneet muutamassa vuodessa neljän tai viiden eri miehen kanssa. Tavallisesti on nainen se, joka valitsee kenen mukana tahtoo kulkea. Kuten yllä mainittiin, on niin vähä naisia, että he ovat hyvin haluttuja. Kuinka asiat tulivat sentään paremmiksi Helsingissä ja Narvassa, vieläpä jossain määrässä koko siirtokunnassa, käy selville tähän liitetyistä matkakertomuksista. Mitä ulkonaisten olojen suhteen tehtiin, voitaneen lyhykäisesti tässä mainita.

Minun ensimmäinen huoleni oli, kun aloin ryhtyä työhön, saada suomalainen jumalanpalvelus joka sunnuntaiksi ja koulun kylään. Sitä varten sopivana henkilönä oli minulla mukanaani tulkkina seurannut pehtoori A. Granö, joka perheineen muutti mainittuun suomalaiseen kylään syksyllä 1886. Monellaisten puutosten alaisena kylmissä huoneissa ja kehnolla palkalla alkoi hän työnsä kaikessa hiljaisuudessa. Sittenkuin me perinpohjin olimme oppineet tuntemaan olosuhteet täällä, aloimme yksissä neuvoin parantamaan ja korjaamaan epäkohtia. Lukutaito saatiin kouluopetuksella sekä kirjojen, sanomalehtien ja pienen kirjaston avulla vähitellen paranemaan. Kirkko ynnä kouluhuone rakennettiin. Vasta perustetusta raittiusyhdistyksestä saatiin melkoista apua työssä, kun tähän yhdistykseen voi turvata monessa tapauksessa, kun apua tarvittiin. Venäläiset virastot rupesivat yhä enemmän käyttämään koulumestaria apuna vaikeammissa ja vaarallisemmissa tutkimuksissa ja viimein pitivät ne tarpeellisena palkata hänet Venäjän valtiovaroilla järjestyksen pitäjäksi siirtolassa ja sen ympäristöllä. Kuinka monta ja kovaa taistelua on maksanut ennenkuin kapakat, lailliset ja laittomat, saatiin pois, varkaat voitettiin ja kylä tuli sille kannalle jolla se nyt on, tietää vaan se, joka itse on ottanut osaa työhön. Jos kiittämättömyys yleensäkin on maailman palkka, niin kyllä saavat papit ja koulunopettajat Siperiassa kokea sitä enemmän kuin kukaan muualla.

Monessa suhteessa on Om-siirtokunta, mitä luontoon tulee, kaikista Siperian suomalaisista siirtokunnista suosituin. Peltomaata on kylliksi ja enemmänkin kuin kylliksi. Mitä sen hyvytteen tulee, tarvitsee vaan sanoa että se on arvosteltu ensimmäisen luokan peltomaaksi, joka etelä-Siperian mittakaavan mukaan merkitsee 1/2-1 metrin ruokamultakerrosta. Metsät, joissa on koivuja ja haapoja, ovat aikoinaan olleet erittäin hyviä, mutta järjettömän haaskaamisen kautta ovat ne tulleet huonommiksi. Vesakkoa on kuitenkin hyvin runsaasti. Niityt ovat yleensä jotenkin kaukana. Sillä ei viitsitä ruveta heinää niittämään, missä se ei ole lähes miehen korkuista. Tavallisesti katsotaan vähemmin heinän laatuun kuin sen paljouteen. Sen vuoksi jäävät suuret alat, jotka kasvavat mitä parasta heinälajia, kuten villiä virnaa, niittämättä, ja etsitään alhaisia maita, missä kasvaa pitkää saraheinää. Karjanhoito on alhaisella kannalla. Parempia heinälajia ei korjata sen vuoksi että – karja syö niin paljon niitä. Pääasia siperialaiselle on vaan että eläimet pysyvät hengissä talven yli.

Kun matkustaa siirtolan tiluksien läpi niin täytyy, jos on vähänkään käsitystä luonnon kauneudesta, ehdottomasti ruveta sitä ihailemaan. Viljavasta, viljelykseen kelpaavasta arosta on tuhansia tynnyrinaloja silmien edessä, odottamassa vaan käsivartta ja auraa. Tuolla edempänä taas näkee lehtimetsän, niin tasaisen kuin olisi se hoidettu puisto. Niin seuraa näköala toisensa

jälkeen. Milloin kulkee kuin salmen läpi saaristossa, milloin taas kuin ulapalla vuonossa, jossa on paljo lehtimetsään pistäviä lahtia ja poukamia. Tällä tavalla voi matkustaa useampia tuntia siirtokunnan maa-aluetta. Kaikki muistuttaa herrastalon tiluksista. Odottaa vaan tuolta metsän takaa suurenmoisia herraskartanon rakennuksia näkyviksi, sillä tuntuu kuin vaatisi taulu sitä, tullakseen täydelliseksi. Mutta voi matkustaa päiviä, jopa viikkokausia sellaisia alueita pitkin Siperiassa, näkemättä herraskartanoita. Jos kehitys saa rauhassa tapahtua ja Siperian maa säilyä niiltä puolivilleiltä paimentolaisjoukoilta, jotka ovat täällä aikoinaan mekastaneet ja välistä tulvanneet Eurooppaan, niin saa arvattavasti läheinen tulevaisuus nähdä nämä nyt uneksitut linnat toteutetuiksi. Uusi Siperian rautatie, joka tulee leikkaamaan siirtokunnan maata noin penikulman päässä kylästä, tuonee mukanaan uuden ajan Siperialle, tempaamalla sen lähemmäksi Eurooppaa. Silloin tulee kai myöskin se kirous, jonka tänne-karkoitus on tuottanut, vähitellen katoamaan. Kunpa vaan pysyisi silloinkin se luonnonvirkeä olo, joka niin mieltä ihastuttaa Siperiassa!

VIII

Verhne-Suetuk

Nyt siirrymme hyvän kappaleen itäänpäin kirgiisien eli Barabinin aroilta. Verhne-Suetukin siirtola, jota käymme kuvaamaan, on 1,800 virstan päässä Omskista ja siellä on suomalaisen pastorin vuosittain käytävä. Matka, kun ottaa lukuun ne poikkeukset valtatieltä, joita hänen täytyy tehdä käydäkseen katsomassa välillä olevalla alueella asuvia suomalaisia, tulee siten noin 4,000 virstaa. Verhne-Suetukin siirtolan asemasta ja synnystä puhumme hiukkasen, vaikka sitä asiaa on käsitelty joksikin osaksi järempänä seuraavassa matkakertomuksessa. Kuten länsi-Siperiankin ensimmäiset luterilaiset kristityt olivat ruotsalaisia ja suomalaisia sotavankia Pultavasta, jotka järjestyivät kirkko-yhdyskunnaksi Tobolskissa, niin muodostivat sellaiset vangit kahdeksannentoista vuosisadan alussa ensimmäisen Ev.luterilaisen kirkko-yhdyskunnan Irkutskiin itä-Siperiassa. Sitten perustettiin v. 1767 sotapapin virka sinne. Kuten Tobolskia katsottiin emäseurakunnaksi länsi-Siperian toisille luter. seurakunnille, niin on Irkutsk emäseurakunta kaikille Jenisein itäpuolella oleville luterilaisille seurakunnille.

Sittenkuin kuolemanrangaistusta Suomessa ei enää käytännössä pantu toimeen ja muutettiin elinkautiseksi pakkotyöksi kaivannoissa Siperiassa, siirrettiin vuosittain suurempi tai pienempi määrä murhamiehiä kaukaiseen itään. Niiden tie kulki Moskovan, Perman, Jekaterinenburgin ja Tjumenin kautta Tobolskiin. Koko matka kuljettiin jalkasin ja kesti se, ennenkuin he tulivat viimeksi mainittuun kaupunkiin, tavallisesti vuoden.

Vaikka heidät oli kotimaassa tuomittu elinkautiseen pakkotyöhön, niin julistettiin uusi päätös Tobolskissa, joka määräsi 15-20 vuoden pakkotyön, aina heidän rikoksiensa laadun mukaan; täällä saivat he myöskin kuulla mihin paikkaan ja mihin laitoksiin he tulivat lähetettäväksi. Osa lähetettiin nimitäin Ustj-Kamennogorskiin, toiset kruunun verkatehtaihin Omskissa, polttimoihin Taran luona, kullanhuuhtomoihin Altailla tai myös aina Nertshinskiin Baikalin takaisessa alueessa. Vaellus määrättyyn paikkaan voi kestää vielä yhden vuoden lisäksi. Kun he tulivat määräpaikkaansa, tapahtui luultavasti useimmiten, etteivät he koskaan enää tulleet luterilaista pappia tavanneeksi. Tosin tekivät sekä Tobolskin että myös Irkutskin divisioonasaarnaajat laajoja matkoja käydäkseen uskolaistensa luona, mutta mahdotonta oli kumminkin käydä kaikissa paikoissa, minne pahantekijöitä asetettiin. Tietämätöntä oli myös papeille, missä niitä oli tavattavana. Siihen tuli lisäksi se vaikeus, että pastori ja hänen sanankuulijansa eivät juuri ymmärtäneet toistensa kieltä.

Jo vuonna 1843 teki Moskovan divisioonansaarnaaja T: ri K. Sederholm sen ehdotuksen, että kaikki Siperiaan tuomitut ja karkoitettut koottaisiin siirtokuntiin, kukin kansakunta erittäin. Moskovan vankeinhoito-komitea lähetti ehdotuksen korkeampaan paikkaan, ja Lokakuun 20 p. 1845 ilmestyi keisarillinen käsky, että kaikki luterilaiset eri kuvernementeista koottaisiin yhteen tai useampaan kylään Minusinskin piirissä Jenisein kuvernementtia ja niiden sielunhoito tulisi yhden tai kahden papin toimitettavaksi. Näihin siirtoloihin koottaisiin myös ne luterilaiset, jotka olivat palvelleet aikansa valtion pakkotyössä. Kantaväestön muodostamiseksi näihin kyliin tuli Rishkovan suomalaisille kehoitus muuttaa Minusinskin alueelle. Kun hyvää peltomaata tässä siirtolassa rupesi olemaan niukalta ja sinne rupesi vuosittain tulvaamaan eri kansakuntiin kuuluvia karkoitettuja, niin noudatti moni perhe kehoitusta. Kun Irkutskin divisioonansaarnaaja pastori Butzke kävi Minusinskin piirissä vuonna 1851, löysi hän täällä 116 luterilaista vapaaehtoisia siirtolaisia, mutta vielä ei ollut mitattu maa-aluetta, joka v. 1845 annetun keisarillisen käskyn mukaan oli heille luovutettava. Kaikki kirjoitukset, jotka tästä asiasta olivat lähetetyt kameraalilaitokselle Krasnojarskiin, olivat jätetyt vastaamatta. Paikalliset viranomaiset olivat ensin osoittaneet saapuneille hedelmättömän aron Jenisein varrella asuinpaikaksi, mutta luterilaiset eivät olleet tyytyneet tähän vaan hyvällä aistilla valinneet itselleen hedelmällisen seudun Suetukin ja Kebeshin varrella. Pastori Butzken välityksellä

saivatkin he tuon alueen. Pastori Cossmann, josta tuli hänen jälkeläisensä, jatkoi hänen työtään ja järjesti olot uudessa siirtokunnassa. Luterilaisille mitattiin 20,000 desjätinan alue. Suomalaiset pysyivät Verhne-Suetukissa, joka oli ensimmäinen ja vanhin siirtola, lättiläiset muuttivat 1858 Nizhnaja-Bulankaan, erääsen Kebesh-joen rannalla olevaan laaksoon, 25 virstaa Verhne-Suetukista etelään. Virolaiset saivat itselleen osoitetuksi paikan Bulan-joen varrella 7 virstan päässä sieltä ja antoivat kylälleen nimen Verhnaja-Bulanka. Että he pääsisivät alkuun asumisyrittäksessään, kokosivat luterilaiset seurakunnat Venäjällä pastori Cossmannin kehoituksesta apua näille veljilleen. Apuraha oli melkoinen. Se nousi 27 tuh. ruplaan.

Sitä osaa Minusinskin piiriä, jossa myöskin luterilaisia asuu, on kutsuttu Siperian Sveitsiksi. Maa on niin väkevää että se tuottaa hedelmää viidentoista vuoden ajan lannoittamatta. Korkeita kukkuloita ja syviä ruohoa ja harvaa lehtimetsää kasvavia laaksoja vaihtelee. Kukkulain välillä suikertelee kirkasvetisiä jokia. Nisua, arbuuseja, melooneja ja tupakkaa viljellään; myöskin harjoitetaan mehiläistenhoitoa. Se on maa, "jossa maito ja hunaja vuotaa", voisi sanoa. Etelässä muodostavat Sajanin vuoret kuten sinisen pilviseinän kukkuloilleen, jotka ovat lumen peitossa isomman osan kesää. Lännessä taas, Jenisein länsirannalla, nähdään yksityisiä Altai-vuoristoon kuuluvia korkeita vuoria. Ilman-ala on terveellistä ja lauhkeinta mitä Siperiassa on. Yleensä voi sanoa että paikka on edullinen.

Luterilaisista kylistä tekee suomalainen kylä Verhne-Suetuk parhaan vaikutuksen. Luultavasti ovat virolaisetkin samaa mieltä, sillä vaikka asetus määrää että Verhne-Suetuk ja sille mitattu maa-alue yksinomaan kuuluu suomalaiselle kansallisuudelle, niin on kuitenkin virolaisia pesiintynyt kylään niin lukuisasti, että heidän lukunsa 1890 nousi 364:ään. Kylän koko väestö oli silloin 921. Kouluikäisten lasten luku virolaisista vanhemmista nousi 131: een, kun suomalaisten vanhempain lasten luku oli vaan 104. Tällä on syynsä siinä seikassa, että virolaisia tulee tavallisesti koko perhe Siperiaan, kun perheen-isä karkoitetaan, mutta Suomesta tulee vaan mies ja perhe jää Suomeen. Sitä paitsi karkoitetaan Virosta usein ihmisiä pienemmistä rikoksista ja nämä voivat kyllä olla kunnollisia, mutta Suomesta lähetetään harvoilla poikkeuksilla vaan hylkyjä.

Ensimmäiset karkoitetut saapuivat Verhne-Suetukiin 1857 ja pastori, joka oli toimekseen saanut suomalaisten vankien ja siirtolaisten sielunhoidon, kesällä 1863. Viimeksi mainittuna vuonna oli nimittäin keisariallinen asetus ilmestynyt Helsingissä, joka määräsi että suomalainen pastori ja katekeetta olivat lähetettävät tähän kaukaiseen paikkaan.

Pastori Roschier oli ensimmäinen Suomen hallituksen Siperiaan lähettämä pappi ja Adamsson ensimmäinen katekeetta. Pastori Roschierin velvollisuutena oli hoitaa ei ainoastaan Verhne-Suetukin suomalaisia vaan myös äskenmainituissa kylissä asuvia virolaisia ja lättiläisiä. Sitä paitsi oli hänen vuosittain tehtävä matka niihin paikkoihin Jenisein kuvernementtia, missä luterilaisia asui. Irkutskin v.t. divisioonansaarnaajana teki pastori Roschier laajoja matkoja aina Tyynenmeren rannikolle.

Sittenkuin pastori Roschier 1878 palasi kotimaahan, sijoitettiin lättiläinen pastori Nizhnaja-Bulankaan ja suomalaista kylää tulisi, v. 1884 annetun keisariillisen asetuksen mukaan, lähinnä hoitamaan suomalainen katekeetta, joka olisi sen suomalaisen pastorin tarkastuksen alaisena, joka saman asetuksen mukaan asuisi Omskissa eli sen läheistöllä ja joka sieltä vuosittain kävisi Verhne-Suetukissa. Pastori Roschierin aikana eli noin 1875 paloi vahinkovalkealla kirkko ja pastorin asunto, jotka olivat rakennetut Apukassan varoilla. Sittemmin rakennettiin uudestaan valtionvaroilla koulutalo, johon tuli koulusali ja asunto katekeetalle. Katekeetta Lindholm, joka tuli Adamssonin jälkeen tähän virkaan, harrasti suuresti oman kirkon saamista kylään. Kun oli Irkutskin pankissa varoja tähän tarkoitukseen noin 1,500 ruplaa ja vapaaehtoisia lahjoja Suomesta kertynyt noin 700 ruplaa, niin voitiin aije toteuttaa, ilman varsin suuria uhrauksia itse siirtokunnan puolelta.

Kirkko rakennettiin ja voitiin vihkiä syksyllä 1888. Se oli silloin tullut maksamaan 2,800-3,000 ruplaa.

Onnellisessa tilassa ovat Verhne-Suetukin talonpojat verraten useimpiin muihin Siperiassa sen kautta, että heidän on helppo muuttaa rahaksi viljansa kauppiaille, jotka ostavat

läheisten kullanhuuhtomojen tarpeeksi. Hyvänä tulolähteenä on myöskin rahdin veto mainittuihin kullanhuuhtomoihin. Niinpä kertoi eräs talonpoika suomalaisessa kylässä ansainneensa 200 ruplaa yhdessä talvessa sellaisten kuormien kulettamisella. Vilja on usein Minusinskissa hyvässä hinnassa, sillä sitä ostetaan ja kuletetaan laivoilla alas jokea pitkin sellaisiin paikkakuntiin, missä viljankasvu ei menesty.

Tie Minusinskista Verhne-Suetukiin eli Kamennoi-bradiin, kuten kylää paikkakunnalla jokapäiväisessä puheessa kutsutaan, kulkee milloin mäkiä, joista on laaja näköala sekä Sajanin-että Altaivuorille, joiden luulee olevan aivan lähellä, milloin taas hedelmällisiä laaksoja ja metsiä. Kuinka voi erehtyä määrätessä etäisyyttä sellaisilla paikkakunnilla, näkee seuraavastakin. Eräs postimestari Minusinskissa kertoi luulleensa kun tuli paikkakunnalle, että matka Sajanin vuorille voi olla korkeintaan 7-10 virstaa. Tässä luulossa ehdotti hän muutamille tuttavilleen että tekisivät kävelymatkan vuorille. "Kyllä", vastasivat nämä ja silloin lähdettiin. Kun mennään Minusinskista Verhne-Suetukia eli Sajanin vuoristoa kohden, niin on kuljettava muutaman virstan pituisen metsän eli laakson poikki. Heidän astuttuaan tämän matkan ja tultuaan taas korkeammalle paikalle, näyttivät vuoret olevan yhtä etäällä. Kummastuneena kysyi postimestari silloin kuinka paljon heillä oli vielä jäljellä matkaa näille vuorille. "Noin 150 à 200 virstaa on meidän vielä astuttava", tuli vastaukseksi.

Jos minä nyt voisin lopettaa kuvaukseni Verhne-Suetukista, niin olisi hyvä; mutta silloin olisi lukija saanut liika valoisan kuvan paikkakunnasta. Luonto on ihana, ilma sinisen kuultava ja ilman-ala hyvä. Leivästä ja rahan-ansiosta ei ole mitään puutetta, kaikki on totta, mutta asukkaat huokaavat kovan hirmuvaltiaan, juoppouden, orjuudessa. Tämä pahe, joka on juuri moniin muihin paheihin ja rikoksiin, pitää meidän maanmiehemme vankinaan niin, että siirtokunta ei ole voinut kukoistaa niin kuin voisi luulla ja toivoa. Suomen asema on sellainen, ettei sillä voi olla siirtomaita siinä ymmärteessä kuin muilla itsenäisillä valtioilla on, mutta meidän pitäisi pitää kunnian ja rakkaan velvollisuuden asiana auttaa maanmiehiämme korkeammalle sivistysasteelle kuin millä ne ja niiden ympärillä olevat kansat ovat. Mitä muuta on sanottavaa tästä siirtokunnasta, selviää seuraavista matkakertomuksista.

IX

Ashtshagul

Tämännimisestä suomalaisesta siirtokunnasta on tuskin kukaan Suomessa kuullut puhuttavan. Syy siihen on helposti löydettävissä. Ei nimittäin ole kauvempaa kuin muutamia vuosia siitä kuin ensimmäiset suomalaiset asettuivat tähän paikkaan, jossa nyt pieni tämänniminen siirtola on syntynyt. Tämä siirtola on eteläisin kaikista suomalaisista siirtoloista Siperiassa ja on noin 51 leveysasteella Tomskin kuvernementin Barnaulin piirin lounaisimmassa kulmassa. Jo kauvan oli moni Bugenen siirtolassa ollut tyytymätön asuinpaikkaansa ja halunnut päästä pois johonkin helppopääsyisempään paikkaan. Muutamat sikäläiset perheet olivat monta vuotta kuleskelleet etelä-Siperiassa, asuneet milloin venäläisissä kylissä, milloin Barnaulin kaupungissa, löytämättä sopivaa asuinpaikkaa. Vihdoin asettuivat he arolle mainitulla alueella, missä oli runsaasti saatavana suolatonta vettä. Niin pian kuin he olivat tehneet sen ja Tobolskin kuvernementissa asuvat luteerilaiset olivat saaneet tiedon siitä, muutti vielä vuosina 1887-1890 moniaita perheitä suomalaisia, virolaisia ja lättiläisiä Bugenesta ja Om-siirtokunnasta. Alue kuuluu keisarilliselle kabinetille ja on Barnaulin vuorihallituksen hoidossa. Asianomaisten toimesta mitattiin luteerilaisille maa-alue, laskettu 700 henkeä varten, jonka luvun pitäisi kokoontua määrävuosien kuluessa, jos he tahtoivat pitää koko mitatun maa-alueen. Vuonna 1891 oli siirtokunnassa 102 henkilöä, enimmäkseen suomalaisia.

Useampia kertoja olin saanut kirjeitä Ashtshagulista, joissa pyydettiin tulemaan heidän luokseen, mutta en ollut voinut saada matkarahoja ennenkuin keväällä 1891. Toukokuun keskivälillä mainittuna vuonna olin valmis lähtemään mainitulle virkamatkalle, joka oli viimeinen pitempi matka mitä Siperiassa tein. Siitä tulen kertomaan jossakin seuraavassa luvussa.

X

Ensimmäinen virkamatkani Om-siirtokuntaan 1885

Päästyäni vähä järjestykseen ja saatuaani podorozhnan (kyytipassin), läksin matkalle Jelankaan, joka on 150 virstaa itään Omskista, sillä siellä sanottiin suomalaisia asuvan. Kun tulin sinne, sanottiin että minun olisi pitänyt poiketa oikealle paljo ennen ja että minä nyt olin tehnyt 70 virstan mutkan. Kuultuani kuitenkin, että kylässä asui lähemmä sata luterilaista, rauhoitin ja jäin yöksi sinne. Aamulla k: lo 5 lähetin sanan eräälle suomalaiselle, joka heti tuli kestikievariin. Tämä sanoi olevansa Ylistarosta ja nimensä olevan Pajumäki. Sovittuamme ajasta ja paikasta kokoonnuimme k: lo 10 e.pp. erään Helsingistä kotoisin olevan suutari Strandin luona ja minä pidin jumalanpalveluksen siellä kahdellekymmenelle hengelle. Sitten läksin minä taas matkaan etsimään suomalaista siirtokuntaa ja tulin k: lo 6 j.pp. erääseen venäläiseen kylään Om-joen varrella. Toisella rannalla oli suomalainen siirtokunta. Odottaessani miestä viemään kapineitani venerantaan, näin kolme miestä tulevan, yksi keskellä ja hänen kummallakin puolellaan mies, kelpo nuija kädessä. Eräs venäläinen sanoi: tuo keskimäinen on suomalainen. "Hyvää päivää", sanoin minä suomeksi. – "Jumala antakoon", vastasi hän. "Jouduin tässä kiinni", jatkoi maanmieheni. – "No mistä syystä?" – "Ei se asia ollut niin suuri mutta ihminen joutuu toisinaan onnettomuuteen", arveli hän, ja lisäsi: "kyllä jo taitaa henki mennä, on seitsemäs kerta kun täällä jouduin kiinni." Mies sanoi nimensä olevan Liisanpoika ja kotoisin olevansa Hämeenlinnasta. Sittemmin sain kuulla, että hän oli ollut työssä eräällä venäläisellä, joka lähetti hänen hevosella ja kärryillä viemään ruokaa työväelle pellolla. Mutta Liisanpoika piti edullisempana ajaa tiehensä. Niin hän meni ja möi sekä hevosen ja kärryt että kaikki, millä jotain arvoa oli. Tästä teostaan oli hän nyt vangittu.

Kun katselin suomalaista kylää etäältä, näytti se minusta monessa suhteessa muistuttavan suomalaista kylää kotimaassa. Saunat joenrannalla ja pitkät koivut piholla, mutta ennen kaikkea kieli, jota puhuttiin, muistutti Suomea. Ajajan huudosta tuli eräs vanha mies veneellä minua hakemaan. Hän oli kivuloinen ja heikko. Kun hän kuuli minun olevan suomalaisen papin, joutui hän sellaisen ilon valtaan että hän lankesi polvilleen ja huudahti: "Voi Herra Jumala, vai tuli tänne viimein oikea suomalainen pappi!" Kun minä sitten istuin maanmiestemme keskuudessa, niin tuntui minusta ihan kuin olisin löytänyt sen, mitä kauvan olin etsinyt. Ihmeellistä ei se ollutkaan, sillä ei päivääkään tuskin ollut kulunut viiteen vuoteen, etten olisi ajatellut näiden maanmiestemme hyljättyä asemaa.

Sen vuoksi ei ollutkaan pieni ilo minulle nähdä että olin tervetullut ja kauvan odotettu. Luterilainen siirtola Om-joen varrella on 125 virstan päässä itään Omskista, mutta ei kuulu Akmolinskin alueeseen, johon Omsk kuuluu, vaan Tobolskin kuvernementtiin. Siirtokuntaan kuuluu neljä kylää, Helsinki eli Ruotsinkylä, Narva eli Suomenkylä, Tallinna eli Eestinkylä ja Riia eli Lätinkylä.

Kun pastori Johansson ei voinut saada kyllin paljo luterilaisia tähän uuteen perustamaansa siirtokuntaan, niin pyysi hän Tobolskin kuvernöörinvirastolta että kaikki Siperiaan tuomitut koko Venäjän valtakunnasta lähetettäisiin Om-siirtokuntaan. Niin tapahtuikin. Tässä lieenee etsittävä syy siihen että lakattiin lähettämästä suomalaisia niille määrättyyn Verhne-Suetukin siirtokuntaan Minusinskin piirissä Jenisein kuvernementtia. Vuosittain tulvasi siirtokuntaan sadoittain henkilöitä, suurimmaksi osaksi pahantekijöitä ja roistoja. Pian muutti pastori Johansson pois Omskista, jossa hänen oli asuntonsa, ja hänen sijaansa tuli vähemmin tarmokkaita miehiä, jotka kävivät siirtokunnassa vaan yhden taikka korkeintaan kaksi kertaa vuodessa. Elämä siellä tuli aina pahemmaksi ja pahemmaksi, ja lopullisesti tuli luterilaisista sellainen kauhistus ja vitsaus koko tienoolle, että väestö eli venäläiset kääntyivät virastojen puoleen pyytäen ettei lähetettäisi kaikkia pahantekijöitä heidän piiriinsä, sillä siellä ei nyt enää ollut mitään turvaa hengen eikä omaisuuden puolesta. Lieenee tapahtunut että meidän maanmiehemme lähtivät 20 à 30 miehen suuruksina joukkoina rosvoamaan ja

varastamaan. Sitten tulikin käsky, että luterilaisia ei pitäisi lähettää enää kaikkia yhteen paikkaan, vaan hajottaa kaksittain kuhunkin kylään. Mutta pahuus ei ole vähentynyt luterilaisissa, vaan on se viime vuosina noussut korkeimmilleen. Kaikki siveelliset käskyt ja siteet ovat poistettut. Avioliittoa ei pidetä ollenkaan pyhänä. On tavallista että vaimo jättää ja elää toisen kanssa, jätetty mies taas ottaa itselleen vuorostaan toisen vaimon j.n.e. Suomalaisessa kylässä sattui m.m. sellainen tapaus että kaksi miestä oli vaihtanut vaimoja. Että vaimo varastaa miehensä omaisuutta tämän ollessa poissa kotoa ja lähtee tiehensä toisen kanssa, on tapahtunut usein. Eräs mies tuli minun luokseni ollessani siirtokunnassa ja pyysi minua kuulustelemaan hänen vaimoaan matkoillani. Kun hän oli ollut heinänteossa, oli hänen vaimonsa myynyt kaikki kalat, mitä hän oli pyytänyt keväällä, kaiken voin ja kaikki munat, sekä juonut rahat suuhunsa ja sitten karannut kotoa. Kuulin kerrottavan että vaimo ensin oli ollut kelpo ihminen, mutta hänen miehellään oli ollut tapana pakoittaa hänen juomaan, kun itsekkin joi. Siten tuli vaimosta vähitellen juoppo. Eräs toinen tuli ja valitti että hänen vaimonsa oli jättänyt hänen kolme vuotta sitten sekä asui erään virolaisen luona, jonka kanssa hänellä oli kaksi lasta. Siitä huolimatta sanoi hän kumminkin ottavansa vaimonsa vastaan, jos tämä tahtoi tulla takaisin jota se kuitenkin ei tehnyt. Toisilta kuulin että hän oli ajanut pois vaimonsa ja antanut hänelle lehmän sekä sanonut että he nyt olivat eronneita ystäviä.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.